

วิเคราะห์ความหมายของบทบัญญัติมาตรา 1332

ส่วนที่ 1 บทบัญญัติมาตรา 1332 ไขกับการซื้อขาย

กรณีตามบทบัญญัติมาตรา 1332 ไขเฉพาะการซื้อขายเท่านั้น คำว่า "ซื้อขาย" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน¹ ให้ความหมายไว้ดังนี้

"ซื้อ" หมายถึง "การเอาเงินแลกกับของ"

"ขาย" หมายถึง "การเอาของแลกกับเงินตราโดยโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่กันโดยตกลงกันว่า ผู้รับโอนจะใช้ราคาแห่งทรัพย์สินนั้น การขายมีหลายประเภท ถ้าชำระเงินในขณะที่ซื้อขายกัน เรียกว่า ขายเงินสด ถ้าขายโดยยอมเก็บเงินอื่นเป็นมูลค่าในวันหลัง เรียกว่า ขายเชื่อ ถ้าขายทรัพย์สินโดยตกลงกันว่า ผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้ เรียกว่า ขายฝาก การขายโดยเปิดเผยแก่มหาชนด้วยวิธีให้โอกาสแก่ผู้ซื้อประมูลราคาผู้ใดให้ราคาสูงก็มีสิทธิ์ซื้อทรัพย์สินนั้นได้ เรียกว่า ขายทอดตลาด ถ้าซื้อขายกันโดยมีเงื่อนไขว่า ไม่ให้ผู้ซื้อได้มีโอกาสตรวจทรัพย์สินก่อนซื้อ เรียกว่า ขายเผื่อชอบ"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ให้นิยามคำว่า "ซื้อขาย" ว่า ซื้อขาย คือสัญญาซึ่งผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย² การซื้อขายจึงเป็นการเอาสิ่งของ (ทรัพย์สิน) แลกกับ

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 เพิ่มเติม พ.ศ. 2498
หน้า 352.

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 453

เงินตรา (ราคา) ผู้ซื้อต้องชำระราคาและผู้ขายต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ เป็นสัญญาทางตอบแทน¹ คู่สัญญาทางมีหนี้ผูกพันซึ่งกันและกัน ชื่อขายเป็นเอกเทศสัญญา มีค่าเสนอ คำสนอง ต้องตรงกัน และต้องแสดงเจตนาโดยสมัครใจ และสุจริต และคู่สัญญาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย² คือไม่เป็นผู้นายพราน คนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ความสามารถของบุคคล หมายถึง ความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาตามกฎหมาย มีใช้ความสามารถตามความเป็นจริง³ ถ้าคู่สัญญาไม่มีความสามารถตามกฎหมาย สัญญาซื้อขายนั้นเป็นโมฆะกรรม วัตถุประสงค์เป็นสาระสำคัญของสัญญาซื้อขายเป็นความมุ่งหมายของคู่สัญญา ถ้าวัตถุประสงค์ของสัญญาซื้อขายเป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย เป็นการพนันวิสัย ชักขวางต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สัญญาซื้อขายนั้นเป็นโมฆะ⁴ แก่คู่สัญญาซื้อขายจำต้องล่วงรู้ถึงความประสงค์ของสัญญาที่ชักคอกกฎหมาย จึงจะทำให้สัญญาซื้อขายมีผลเป็นโมฆะ เพราะในสัญญาซื้อขายซึ่งเป็นนิติกรรมทำโดยบุคคลสองฝ่าย ประโยชน์อันเป็นผลสุดท้ายที่ทั้งสองฝ่ายต้องการ

1 ประพนธ์ คำตะมาน, นายไพจิตร ปุณฺณพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย, (พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์, 2519), หน้า 2.

2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 116

3 วิษณุ เกรืองาม, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยเอกเทศสัญญาลักษณะซื้อขาย แล้วเปลี่ยน ให้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2522), หน้า 12.

4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113

คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันจึงจะ เป็นวัตถุประสงค์ของนิติกรรมสัญญา นั้น ถ้าคู่สัญญา
 หนึ่งฝ่ายเดียวรู้ถึงการกระทำของตนว่าเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดโดยกฎหมาย โดย
 อีกฝ่ายหนึ่งมิได้รวมรู้อยู่ในนั้น จะว่านิติกรรมสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์เป็นการฝ่าฝืน
 ข้อกำหนดโดยกฎหมายไม่ได้¹

ราคาเป็นสาระสำคัญของสัญญาซื้อขาย ราคาจะต้องเป็นเงิน² มีใช้
 ทรัพย์สินอย่างอื่น ถ้าเป็นทรัพย์สินอย่างอื่น อาจกลายเป็นแลกเปลี่ยน³ แต่เงินอาจ
 เป็นทรัพย์สินที่ซื้อขายกันได้ เช่น การซื้อขายเงินตรา สมัยก่อนเงินนั้นก็ไม่มีลักษณะ
 เป็นเงินตรา⁴ การซื้อขายเพียงผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย
 สัญญาซื้อขายก็เกิดขึ้นแล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้ราคาแล้วจริง ๆ⁵ การชำระราคาไม่
 จำเป็นจะต้องเป็นเงินตรา อาจชำระด้วยเช็ค หรือตัวเงินก็ได้ แต่หนี้เงินนั้น
 จะระงับสิ้นเมื่อ เช็คหรือตัวเงินนั้นได้ใช้เงินแล้ว⁶ ที่ว่าตกลงจะใช้ราคานั้น
 หมายความว่า มีราคา แต่ไม่จำเป็นต้องกำหนดจำนวนราคาเอาไว้ด้วย⁷

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2512

² ประพนธ์ ศักตะมาน และไพจิตร ปุณฺณพันธ์ุ, เรื่องเดิม, หน้า 5.

³ Atiyah, op.cit, p. 4.

⁴ ประพนธ์ ศักตะมานและไพจิตร ปุณฺณพันธ์ุ, เรื่องเดิม, หน้า 6.

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321

⁶ ประพนธ์ ศักตะมานและไพจิตร ปุณฺณพันธ์ุ, เรื่องเดิม, หน้า 6.

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคแรก

ค่าเสนอขายทรัพย์สินก็ไม่กำหนดราคาจึงเป็นค่าเสนอเมื่อมีค่าสนองสัญญาซื้อขายก็เกิด เพราะขณะทำสัญญาซื้อขาย คู่กรณีอาจยังไม่ตกลงจำนวนราคากันไว้ก็ได้ แต่ต้องเป็น กรณีที่มีราคา จึงจะเป็นค่าเสนอขายทรัพย์สิน

แบบของสัญญาซื้อขาย สัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เรียกว่าปิ่นหรือเรือ มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพหรือ สัตว์พาหนะ กฎหมายกำหนดแบบสัญญาซื้อขายให้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน กงานเจ้าหน้าที่ มีฉะนั้นสัญญาซื้อขายเป็นโมฆะ¹ การทำตามแบบเป็นเรื่องที่มีขึ้น เมื่อเกิดสัญญาซื้อขายหรือหลังจากมีสัญญาซื้อขายแล้ว² เมื่อไม่ได้ทำตามแบบถือว่าเป็นโมฆะเสียเปล่า สัญญาซื้อขายคงมีอยู่ แต่กฎหมายบัญญัติให้ไม่มีผลที่จะบังคับกันได้ ส่วนกรณีมีหลักฐานเป็นหนังสือ³ เป็นแบบเพื่อการพิสูจน์⁴ ไม่ได้ว่าเป็นแบบของ สัญญาซื้อขาย เพราะเป็นเพียงหลักฐานเพื่อการนำสืบในการฟ้องร้องคดีเท่านั้น อนึ่ง มีปัญหาว่าถ้าการซื้อขายทรัพย์สินที่ก่อทำตามแบบ ถ้าคู่สัญญาไม่ได้ทำตามแบบ แต่มีหลักฐานในการนำสืบ สัญญาซื้อขายนั้นจะมีผลบังคับกันได้หรือไม่ มีความเห็น แยกกันหลายความเห็น กล่าวคือ

ฝ่ายแรก เห็นว่าคงคู่ที่เจตนาของคู่กรณี ถ้ามีเจตนาจะไปทำหนังสือและ จดทะเบียนในภายหลังก็เป็นสัญญาจะซื้อขาย ซึ่งไม่ทำให้เป็นโมฆะ แต่ถ้าไม่มีเจตนา เช่นนั้นก็เป็นโมฆะ เพราะเป็นสัญญาซื้อขายแล้ว⁵

¹ ประพนธ์ ศาสตะมานและไพจิตร บุญยพันธุ์, เรื่องเดิม, หน้า 7.

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสอง

³ ปรีชา สุมาวงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 179.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 112 - 114.

⁵ ประพนธ์ ศาสตะมาน และไพจิตร บุญยพันธุ์, เรื่องเดิม, หน้า 83 - 84.

ฝ่ายที่สอง เห็นว่าเจตนาของคู่สัญญาเริ่มแรกนั้นยอมสำคัญที่สุด กล่าวคือ เมื่อตกลงทำสัญญาซื้อขายแล้ว เมื่อไม่ทำตามแบบ แต่สัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้ว การไม่ทำตามแบบแต่มีข้อตกลงกันไว้แล้ว เช่นนี้จะไปถือว่าเป็นสัญญาจะซื้อขาย ก็คงจะไม่ถูกต้อง¹ ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของฝ่ายที่สองนี้ การนำเอาเรื่องสัญญาซื้อขายที่มีเพียงหลักฐานในการนำสืบ แต่ไม่ได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด ไปปะปนกับสัญญาจะซื้อขาย นั้นคงเป็นเพราะเข้าใจความหมายของสัญญาจะซื้อขายไม่ถูกต้องนั่นเอง เพราะถ้าเช่นนั้นแล้วสัญญาซื้อขายที่ต้องทำตามแบบก็คงจะไม่เป็นโมฆะเลย ถ้าหากว่ามีหลักฐานในการนำสืบ เพราะจะกลายเป็นสัญญาจะซื้อขาย ส่วนการกล่าวว่าจะต้องดูเจตนาของคู่กรณีเป็นราย ๆ ไปนั้น คงจะเป็นเรื่องลำบากที่จะค้นหาเจตนา ผู้เขียนเห็นว่าควรจะต้องพิจารณากันก่อนทำสัญญา ไม่ใช่ไปพิจารณาเจตนาหลังจากที่เิกทำสัญญาแล้วว่าประสงค์จะไปทำตามแบบหรือไม่

บทบัญญัติมาตรา 1332 ใช้คำว่า "บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สิน" หมายถึงการซื้อซึ่ง เป็นสัญญาทางคอบแทนคู่สัญญาทางมีหนี้ผูกพันซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อมีหน้าที่ชำระราคาให้แก่ผู้ขาย ฉะนั้น ถ้าบุคคลได้รับทรัพย์สินนั้นไว้ในประการอื่น บุคคลนั้นหาไม่มีสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติ มาตรา 1332 นี้ไม่ เช่น รับจำนำ ซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2480 เป็นต้น สัญญาซื้อขายบางกรณีก็มีความใกล้เคียง

¹ ประมวล สุวรรณศรี, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิ การพิมพ์, 2520), หน้า 211.

กับสัญญาแลกเปลี่ยน การที่จะวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาซื้อขาย หรือสัญญาแลกเปลี่ยน จะต้อง
 ดูเจตนาของคู่สัญญาว่ามุ่งถึงเงิน หรือทรัพย์สินเป็นสำคัญ¹ สัญญาแลกเปลี่ยน คู่กรณี
 ทางโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่กันและกัน² ซึ่งได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกา
 ถือว่าเป็นการซื้อขาย³ เมื่อทำการซื้อจากพ่อค้าขายรถยนต์แล้ว ผู้ซื้อได้สิทธิ์ตาม
 มาตรา 1332 จากคำพิพากษาของศาลฎีกาถึงกล่าว เป็นการยืนยันหลักการวินิจฉัยว่า
 สัญญาที่ทำกันนั้น เป็นสัญญาซื้อขายหรือสัญญาแลกเปลี่ยนโดยวินิจฉัยว่า สัญญานั้นมุ่งอะไร
 เป็นสิ่งสำคัญ ถ้ามุ่งถึงราคาก็เป็นสัญญาซื้อขายแต่ถ้าถึงตัวทรัพย์สินนำมาแลกเปลี่ยน ก็เป็น
 สัญญาแลกเปลี่ยน การซื้อทรัพย์สินแม้เป็นสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขบังคับไว้
 หรือสัญญาซื้อขายเงินยอนก็อยู่ในความหมายของคำว่า "บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สิน" ตามบทบัญญัติ
 มาตรา 1332 ส่วนกรณีเขาซื้อ สัญญาเขาซื้อเป็นสัญญาที่เจ้าของทรัพย์สินเอาทรัพย์สิน
 ออกให้เขา โดยมีค่านับว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เขา⁴
 การจะโอนกรรมสิทธิ์ไปยังผู้เขาซื้อหรือไม่ ไม่แน่นอน กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เขาซื้อทรัพย์สิน
 นั้นหรือไม่ก็ได้⁵ ฉะนั้นผู้ซื้อทรัพย์สินตามบทบัญญัติมาตรา 1332 จึงหมายความรวมถึง

¹ Atiyah, op.cit. p. 4

² ประพนธ์ ศาคะนานและไพจิตร บุญพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 11.

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2158/2520 ระหว่างบริษัทประกันภัย ศรีเมือง จำกัด
 โจทก์ พันตำรวจโทบุญชู กาญจนารายณ์กับพวก จำเลย

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572

⁵ Halsbury, op.cit., p. 7. Atiyah, op.cit., pp. 5-6.

ผู้ซื้อทรัพย์สิน ซึ่งได้ชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว¹ แต่ไม่หมายความรวมถึงผู้เช่าซื้อที่ยังชำระราคาเช่าซื้อไม่ครบถ้วน ส่วนสัญญาจะซื้อขายนั้น เนื่องจากสัญญาจะซื้อขาย คือสัญญาที่ยังมิได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตกลงซื้อขายกัน และมีผลผูกพันให้คู่สัญญาต้องกระทำการซื้อขายให้สำเร็จตลอดไป² ฉะนั้นสัญญาจะซื้อขาย เป็นสัญญาที่มีการตกลงกันไว้แล้ว ส่วนที่ว่ากรรมสิทธิ์จะโอนไปจริง ๆ ตามกฎหมายหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่คู่สัญญาตกลงจะไปทำตามแบบในภายหลังอีกชั้นหนึ่ง³ จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีปัญหาว่าถ้าผู้ซื้อได้ทำสัญญาจะซื้อขายกับผู้ขายจากการขายทอดตลาดหรือในท้องตลาด หรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น เช่น ผู้ซื้อซื้อโคจากตลาดถ้าโคโดยชำระราคาให้แก่ผู้ขายแล้วแต่ตกลงกันว่าจะไปทำสัญญาซื้อขายเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานในภายหลัง ถ้าโคเป็นทรัพย์สินที่ถูกลักขโมยมา เจ้าของที่แท้จริงมาใช้สิทธิติดตาม เอาคืนผู้ซื้อจะ เรียกให้เจ้าของที่แท้จริงชดเชยราคาโคที่ซื้อมาได้หรือไม่โดยนำบทบัญญัติมาตรา 1332 มาใช้บังคับ ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 1332 ใช้คำว่า "บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สิน" เมื่อประกอบกับบทบัญญัติ มาตรา 455 ลักษณะซื้อขายที่ว่า "เมื่อกล่าวทอไปเบื้องต้นถึง เวลาซื้อขาย ท่านหมายความว่า เวลาซึ่งทำสัญญาซื้อขายสำเร็จบริบูรณ์" ฉะนั้น คำว่า "ผู้ซื้อ" ตามบทบัญญัติมาตรา 1332 จึงหมายถึงการซื้อขายสำเร็จบริบูรณ์แล้ว บทบัญญัติมาตรา 1332 ไม่ใช่บังคับกับสัญญาจะซื้อขายผู้จะซื้อ เรียกร้องให้เจ้าของที่แท้จริงชดเชยราคาโคที่ซื้อมาได้

¹ บัญญัติ สุชีวะ, เรื่องเดิม, หน้า 166.

² ปรีชา สุมาวงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 12.

³ วิมล เกรืองาม, เรื่องเดิม, หน้า 61.

ส่วนที่ 2 การขายทอดตลาด (Auction)

การขายทอดตลาด เป็นวิธีการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยพฤติการณ์พิเศษตามมาตรา 1332 กรณีหนึ่ง ซึ่งการขายทอดตลาดตามมาตรา 1332 นี้ เป็นการขายทอดตลาดที่แตกต่างกับการขายทอดตลาดตามมาตรา 1330 เพราะเป็นการขายทอดตลาดในกรณีธรรมดา มิใช่เป็นการขายโดยคำสั่งของศาลหรือตามคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งมีหลักเกณฑ์แยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ศัพท์ การขายทอดตลาดเป็นการซื้อขายชนิดหนึ่งที่มีวิธีการซื้อขายพิเศษออกไปจากการซื้อขายธรรมดา ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของการขายทอดตลาดไว้ว่า "การขายทอดตลาด หมายถึง ขายโดยเปิดเผยแก่มหาชน ด้วยวิธีให้โอกาสแก่ผู้ประมูลสุ่ราคา ผู้ใดให้ราคาสูงที่สุดก็มีสิทธิซื้อทรัพย์สินอันนั้นได้"¹ ตามวิเคราะห์ศัพท์นั้น การขายทอดตลาดเป็นการขายโดยเปิดเผยเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปทำการเสนอซื้อโดยประมูลสุ่ราคากัน ผู้ใดให้ราคาสูงที่สุดก็มีสิทธิซื้อทรัพย์สินนั้นไป ผู้ขายไม่ได้เสนอขายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ แต่ก็มีชื่อหมายความว่า ถ้าไม่มีใครเสนอเข้ามาประมูลสุ่ราคากันแล้วจะไม่เรียกว่าเป็นการขายทอดตลาด ถ้าหากได้เปิดโอกาสให้แก่บุคคลทั่วไปเข้าประมูลสุ่ราคากันแล้ว แม้จะมีผู้เสนอซื้อเพียงคนเดียว ไม่มีคู่แข่งขึ้นแข่งก็ตามก็ยังเรียกว่าเป็นการขายทอดตลาดอยู่นั่นเอง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2493, หน้า 198.

2. บุคคลผู้มีส่วนในการขายทอดตลาด เนื่องจากการขายทอดตลาด เป็นนิติกรรมสองฝ่าย จึงมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการขายทอดตลาด 4 ประเภทดังต่อไปนี้ คือ

ก. ผู้ขาย (seller) ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่นำออกมาขายทอดตลาด ผู้ขายนี้จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่จะต้องเป็นผู้มีความสามารถตามกฎหมาย และจากหลักทั่วไป ผู้ขายนี้จะต้องเป็นเจ้าของผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จะขายหรือมีอำนาจที่จะขายทรัพย์สินนั้นโดยชอบ

ข. ผู้ทอดตลาด (auctioneer) ผู้ทอดตลาดนี้เป็นผู้มีหน้าที่ ดำเนินการหรืออำนวยความสะดวกให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นเสร็จสิ้นสมบูรณ์ตามความประสงค์ของผู้ขาย

อนึ่ง ผู้ทอดตลาดนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ประกอบอาชีพ เป็นผู้ทอดตลาด แ่ตามบุคคลใดจะประกอบอาชีพเป็นผู้ทอดตลาด ก็จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและกาของเก่า (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2481 มาตรา 4 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า

"ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบอาชีพดังต่อไปนี้ โดยมีได้รับอนุญาตสำหรับกิจการ นั้น ๆ จากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต

(1) การขายทอดตลาด นอกจากการขายทอดตลาดซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เป็นผู้ขาย หรือการขายทอดตลาดเพื่อประโยชน์ของสมาคมหรือสาธารณประโยชน์ ซึ่ง รัฐมนตรีสั่งเป็นหนังสือให้ยกเว้นเฉพาะกรณี

....."

ฉะนั้น ผู้ที่จะประกอบอาชีพเป็นผู้ทอดคดาคได้จะต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย และบุคคลที่จะเป็นผู้ขออนุญาตได้นั้นจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ต้องมีความรู้ในภาษาไทยเป็นอย่างดี และจะต้องเป็นผู้ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดซึ่งกระทบถึงความซื่อสัตย์สุจริตแห่งตน ¹

ค. ผู้สุ่ราคา (bidder) ซึ่งหมายถึงบุคคลทั่วไปที่เข้าเป็นผู้ประมูล หรือตั้งราคาเพื่อเสนอขอซื้อทรัพย์สินที่นำมาขายทอดคดาคานั้น โดยหลักแล้วผู้สุ่ราคาอาจไม่ใช่เป็นผู้ซื้อก็ได้ แต่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับผู้ที่แท้จริง เช่น เป็นตัวแทนของผู้ซื้อ

ง. ผู้ซื้อ (buyer) ผู้ซื้อ หมายถึงบุคคลผู้ชนะการประมูลหรือผู้สุ่ราคาซึ่งเสนอราคาสูงสุดจนผู้ทอดคดาคยอมรับเข้าทำสัญญาซื้อขายด้วย

3. สถานที่ดำเนินการขายทอดคดาค ตามกฎหมายมีได้กำหนดไว้ว่าจะต้องทำการขายทอดคดาค ณ สถานที่แห่งใด แต่โดยหลักที่ว่าการขายทอดคดาคจะต้องดำเนินการขายโดยเปิดเผย เพื่อเสนอขายต่อประชาชนทั่วไป ให้มาประมูลสุ่ราคากัน ประกอบกับตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดคดาคและการค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 มาตรา 7 (1) ที่บัญญัติให้ผู้ทอดคดาคจะต้องแสดงคำแจ้งความแห่งการขายทอดคดาคทุกคราวไว้ ณ สถานที่ที่จะทำการขายนั้นให้เห็นได้ชัดแจ้ง ฉะนั้นสถานที่ที่จะดำเนินการขายทอดคดาคจึงเป็นสถานที่ใดก็ได้ที่เป็นสถานที่ที่เปิดเผยและต้องมีการกำหนดสถานที่ที่จะทำการขายทอดคดาคนั้นไว้โดยชัดแจ้งในคำโฆษณาประกาศขายทอดคดาคก่อนที่จะทำการขาย

¹ พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดคดาคและค้าของเก่า พุทธศักราช

4. ทรัพย์สินที่จะนำมาขายทอดตลาด โดยปกติทรัพย์สินที่จะขายนั้นจะเป็นทรัพย์สินอะไรก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ก็ตาม แต่ทรัพย์สินที่จะนำออกขายทอดตลาดได้นั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ระบุไว้โดยชัดแจ้งในคำโฆษณาแจ้งการขายทอดตลาดในครั้งนั้น ๆ แต่การโฆษณาแจ้งการขายทอดตลาดนี้มีใช้ค่าเสนอขาย ฉะนั้นแม้จะมีการโฆษณว่าจะทำการขายทรัพย์สินอย่างไร ๆ ไว้แล้ว ต่อมาไม่ต้องการนำทรัพย์สินนั้นออกขายไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ผู้ทอดตลาดก็ไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายค่าใช้จ่ายในการที่ผู้เสียหายได้ใช้จ่ายในการเดินทางไปเพื่อสุ่มราคา

5. ความบริบูรณ์ของการขายทอดตลาด การขายทอดตลาดบริบูรณ์เมื่อใดนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 ได้บัญญัติหลักความบริบูรณ์ของการขายทอดตลาดไว้ดังต่อไปนี้

"การขายทอดตลาดย่อมบริบูรณ์ เมื่อผู้ทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยเคาะไม้หรือด้วยกิริยาอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาด ถ้ายังมีได้แสดง เช่นนั้นอยู่ทราบใดท่านว่าผู้สุ่มราคาจะถอนคำสุ่มราคาของตนเสียก็ยังไม่ถอนได้"

ตามมาตรา 509 นี้บัญญัติถึงความบริบูรณ์ของการขายทอดตลาดว่า บริบูรณ์เมื่อผู้ทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้ นั้น หมายถึงว่า ได้สนองรับและก่อให้เกิดสัญญาขึ้นแล้วนั่นเอง เมื่อการขายทอดตลาดนั้นบริบูรณ์แล้ว ผู้สุ่มราคาหรือผู้ซื้อจะขอให้มีการขายทอดตลาดเพื่อให้ประกาศขายใหม่ไม่ได้ ซึ่งได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1345/2501 วินิจฉัยว่า "เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายทอดตลาดที่ดินที่ยึด เป็นอันสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 แล้ว จำเลยจะขอให้ก

¹ Harris V. Nickuson (1873) 8 Q.B. 286.

การขายและให้ขายใหม่ไม่ได้" แต่ที่เรียกว่า การขายทอดตลาดบริบูรณ์นั้น จะต้องไม่นำไปประปรกับกรณีที่จะถือว่าการรวมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อแล้วหรือยัง¹ คำว่า "บริบูรณ์" ในที่นี้หมายความว่า การขายทอดตลาดสำเร็จลง และผู้ซื้อผู้ขายต้องผูกพันกันตามสัญญาขายทอดตลาดเพราะการสุ่ราคาเป็นเพียงคำเสนอ การแสดงความต้องการด้วยการเคาะไม้ ก็คือคำสนอง ส่วนที่ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะโอนไปเมื่อใดนั้นยอมเป็นไปตามบทบัญญัติทั่วไปของลักษณะซื้อขาย² ฉะนั้น ถ้าการซื้อขายในการขายทอดตลาดยังมีได้บริบูรณ์อยู่ ทราบใ้ใครทอดตลาดยอมมีอำนาจถอนทรัพย์สินนั้นออกจากการขายทอดตลาดได้และผู้สุ่ราคาก็มีสิทธิถอนคำสุ่ราคาของตนได้เสมอ

6. การสุ่ราคา และสิทธิหน้าที่ของผู้สุ่ราคา

การสุ่ราคา โดยหลักแล้วบุคคลทั่วไปที่มีความสามารถตามกฎหมายยอมเข้าเป็นผู้สุ่ราคาในการขายทอดตลาดได้เสมอ แต่กฎหมายก็ได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้ทอดตลาดและผู้ขายเข้าเป็นผู้สุ่ราคา ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

¹ ประพนธ์ ศำตะมานและไพจิตร บุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2515) หน้า 202.

² วิษณุ เกรื่องาม, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยเอกเทศสัญญา ลักษณะซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2522), หน้า 242 - 243. และ Halstbury's Law of England, 3 rd vol 34, 1960, p. 11.

กรณีผู้ทอดคดลก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 511 บัญญัติไว้ดังนี้

"ท่านห้ามมิให้ผู้ทอดคดลกเข้าสู่ราคา หรือใช้ให้ผู้อื่นผู้ใดเข้าสู่ราคา ในการทอดคดลกซึ่งตนเป็นผู้ดำเนินการเอง"

บทบัญญัตินี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน¹ ฉะนั้น ผู้ทอดคดลกจะเปลี่ยนแปลงและสงวนสิทธิของตนเป็นอย่างอื่นมิได้เป็นอันขาด และแม้จะได้สงวนสิทธิไว้ในคำโฆษณาาก็ไม่มีผล เพราะกฎหมายได้บัญญัติห้ามไว้โดยชัดแจ้ง ถ้ายอมให้ผู้ทอดคดลกเข้าสู่ราคาได้ ก็เท่ากับเป็นการยอมให้ตั้งข้อเสนอและเข้าสนองรับเสียเอง เพราะผู้ทอดคดลกมีสิทธิที่จะแสดงความตกลงที่จะเข้าทำสัญญาซื้อขายหรือไม่ก็ได้ และอาจจะทำให้ผู้สุ่ราคาคนอื่นหลงเข้าใจผิดคิดว่าทรัพย์สินที่ขายทอดคดลกนั้นมีคุณภาพสมราคา หรือมีราคาสูงซึ่งอาจกลายเป็นการหลอกลวงประชาชนได้

กรณีผู้ขาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 512 ได้บัญญัติไว้ว่า

"ท่านห้ามมิให้ผู้ขายเข้าสู่ราคาเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นผู้ใดเข้าสู่ราคา เว้นแต่จะได้แถลงไว้โดยเฉพาะในคำโฆษณาบอกการทอดคดลกนั้น ว่าผู้ขายถือสิทธิที่จะเข้าสู่ราคาค่อย"

กรณีของผู้ขายก็เช่นเดียวกับกรณีของผู้ทอดคดลก ที่กฎหมายห้ามมิให้ผู้ขายเข้าสู่ราคาในการขายทอดคดลก ซึ่งโดยหลักการแล้วก็เป็นเรื่องการค้าคุ่มครองบุคคลภายนอกมิให้ได้รับความเสียหาย แต่ในกรณีของผู้ขายนี้ต่างกับกรณีผู้ขายทอดคดลก กล่าวคือ มิได้บัญญัติเป็นข้อห้ามอย่างเคร่งครัดคืออย่างกรณีผู้ทอดคดลก โดยกฎหมายบัญญัติยอมให้ผู้ขาย

¹ ประพนธ์ ศาคะมานและไพจิตร บุญพันธ์ุ, เรื่องเดิม, หน้า 215.

เข้าสู่อำนาจได้ แต่ผู้ขายต้องตกลงไว้โดยชัดแจ้งในคำโฆษณาออกการทอดตลาดว่า ผู้ขายสงวนสิทธิ์ที่จะเข้าสู่อำนาจด้วย กรณีเช่นนี้ผู้ขายก็มีสิทธิ์เข้าสู่อำนาจในการขายทอดตลาดนั้นได้ เหตุผลของบทบัญญัตินี้เหตุผลหนึ่งก็คือบัญญัติไว้เพื่อสำหรับกรณีเจ้าของรวมขอ ประมูลราคาเพื่อจะได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินแต่ผู้เดียวนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ขายนั้นเป็นผู้ทอดตลาดเสียเอง ก็ย่อมจะต้องห้ามไม่ให้เขาเป็นผู้สู่อำนาจตามมาตรา 511 เช่นเดียวกับกรณีบุคคลภายนอกเป็นผู้ทอดตลาด

อนึ่งในการสู่อำนาจนั้น ถ้าไม่ได้กำหนดราคาขั้นต่ำไว้ ผู้สู่อำนาจจะเริ่มสู่อำนาจด้วยราคาขั้นต่ำเท่าใดก็ได้ แต่ผู้ทอดตลาดอาจกำหนดราคาขั้นต่ำของทรัพย์สินที่จะขายไว้ในคำโฆษณาหรือกำหนดโดยการที่ผู้ทอดตลาดได้ตกลงก่อนเริ่มเปิดการสู่อำนาจทรัพย์สินเป็นเฉพาะรายไปก็ได้ และเมื่อใดที่ผู้ทอดตลาดเห็นว่าราคาซึ่งผู้สู่อำนาจสูงสุดนั้นยังไม่สูงเพียงพอตามความต้องการผู้ทอดตลาดก็อาจถอนทรัพย์สินออกจากการขายทอดตลาดได้ โดยไม่ต้องเคาะไม้และแสดงอาการยุติการขายทอดตลาดให้ผู้เข้าสู่อำนาจทราบ ซึ่งหากบิว่ามีแต่คำเสนอแต่ไม่มีการสนองรับ สัญญาจึงยังไม่เกิด แต่อย่างไรก็ดีถ้าผู้ทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยประการ เคาะไม้หรือด้วยการแสดงที่รียบอย่างใดก็ตามจาร์ที่ประเพณีในการขายทอดตลาดไปด้วยความเข้าใจผิดในสาระสำคัญของนิติกรรมแล้วผู้ทอดตลาดมีสิทธิไม่ขายทรัพย์สินนั้นได้¹

การสิ้นสุดความผูกพันของผู้สู่อำนาจ เมื่อผู้สู่อำนาจได้เข้าสู่อำนาจแล้วโดยหลักผู้สู่อำนาจจะต้องผูกพันในราคาที่ตนเสนอไป แต่ผู้สู่อำนาจจะพ้นความผูกพันในกรณีดังต่อไปนี้

¹ Atiyah, op.cit, p. 13.

(ก) เมื่อผู้สุรราคาได้ถอนคำสุรราคาของตนก่อนการขายมริบรูณ์ (มาตรา 509) กล่าวคือ เมื่อผู้สุรราคาได้ถอนคำสุรราคาของตนก่อนที่ผู้ทอดคตลาต จะได้แสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้ หรือกิริยาอื่นอย่างหนึ่งอย่างใดตามจารีต ประเพณีในการขายทอดคตลาต แม้จะถือว่าคำสุรราคาเป็นคำเสนอก็ตาม แคมผู้สุรราคา ก็ยังมีสิทธิ์ที่จะถอนคำสุรราคาของตนได้ทุกเมื่อจนกว่าผู้ทอดคตลาตจะ ได้แสดงความ ตกลงด้วยการเคาะไม้หรือด้วยการแสดงกิริยาอื่นใดที่ทำให้เห็นว่า ผู้ทอดคตลาต แสดงความตกลง (มาตรา 509) ซึ่งเป็นหลักยกเว้นในเรื่องคำเสนอที่ว่า คำเสนอนั้นถอนไม่ได้

(ข) เมื่อมีผู้สุรราคาสูงกว่าตน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 514 บัญญัติไว้ว่า

"ผู้สุรราคายอมพันความผูกพันในราคาซึ่งตนเสนอแล้ว เมื่อมีผู้อื่นสุรราคาสูง ขึ้นไป ไม่ว่าการที่ผู้อื่นนั้นจะสมบูรณ์หรือมีสมบูรณ์ประการใด..." ฉะนั้นถ้ามีผู้สุร ราคาสูงกว่าแล้วผู้สุรราคาที่เราเรากำกว่าก็จะหลุดพ้นจากความผูกพันในคำเสนอของ ตนโดยผลของกฎหมาย โดยไม่ของคำนึงว่าการที่ผู้อื่นสุรราคานั้นจะสมบูรณ์หรือไม่ เหตุผลก็เพราะว่าการขายทอดคตลาตมีหลักอยู่ว่าจะขายทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้ราคาสูงสุด เมื่อผู้สุรราคาคนใดมีใ้ข้ผู้ให้ราคาสูงสุดผู้สุรราคาคนนั้นก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะทำการซื้อทรัพย์สิน จากการขายทอดคตลาตได้จึงยอมจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบนั่นเอง

(ค) เมื่อผู้ทอดคตลาตได้ถอนทรัพย์สินจากการขายทอดคตลาต ตาม บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 514 ได้บัญญัติไว้ว่า

"...อีกประการหนึ่ง เมื่อใดถอนทรัพย์สินรายนั้นจากการทอดคตลาต ผู้สุรราคาก็พ้นความผูกพันแต่ละที่ถอนนั้นคู่กัน"

จากหลักที่ว่า การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเป็นเพียงคำซื้อเชิญให้บุคคลทั่วไปเข้ามาเป็นผู้สุราราคา โดยถือว่าคำสุราคานั้นเป็นคำเสนอเพื่อซื้อทรัพย์สินที่นำมาขายทอดตลาด ฉะนั้นคราวใดที่ผู้ทอดตลาดยังไม่ได้แสดงความตกลงสนองรับเข้าทำสัญญาขายแล้วสัญญาซื้อขายจึงยังไม่เกิด ผู้ทอดตลาดยอมถอนทรัพย์สินนั้นนอกจากการขายทอดตลาดได้ ซึ่งอาจจะเป็นกรณีที่ผู้ทอดตลาดเห็นว่า ราคาซึ่งผู้สุราราคาสูงสุดนั้นยังไม่สูงเพียงพอหรือจะโดยเหตุอื่นใดก็ตามและในการถอนทรัพย์สินออกจากการขายนี้ผู้ทอดตลาดไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลในการที่ตนจะถอนทรัพย์สินนั้นโดยถือว่าเป็นสิทธิของผู้ทอดตลาดโดยเด็ดขาดเฉพาะตัว ไม่จำเป็นต้องให้เหตุผล

หน้าที่ของผู้สุราราคา ผู้สุราราคาที่เป็นผู้สุราราคาสูงสุดที่ประมูลทรัพย์สินใคนั้น นอกจากมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามสัญญาในฐานะผู้ซื้อตามลักษณะซื้อขายทั่วไป เช่น มีหน้าที่รับมอบทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของสัญญาซื้อขายแล้วก็ยังมีหน้าที่รับผิดชอบในกรณีต่อไปนี้ด้วย คือ

1. ผู้สุราราคาที่เป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด มีหน้าที่ที่จะต้องชำระราคา เป็นเงินสดหรือชำระราคาตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในคำโฆษณาบอกขาย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 515 บัญญัติไว้ว่า
"ผู้สุราราคาสูงสุดต้องชำระราคาเป็นเงินสด เมื่อการซื้อขายบริบูรณ์หรือตามเวลาที่กำหนดไว้ในคำโฆษณาบอกขาย"
2. ผู้สุราราคาต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาดในกรณีที่ผู้สุราราคาละเลยไม่ชำระราคาให้ครบถ้วน จนผู้ทอดตลาดจำเป็นต้องนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดใหม่อีกครั้งหนึ่ง และถ้าการขายใหม่ครั้งนี้ได้เงินจำนวนสุทธิไม่คุ้มราคาและค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาด

ใบเซ็นเดิม เช่นนี้ผู้สุรราคาในครั้งแรกนั้นต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ ซึ่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516 ได้บัญญัติไว้ว่า

"ถ้าผู้สุรราคาสูงสุดละเลยเสียไม่ใช้ราคาไซ้ ท่านให้ผู้ทอดตลาดเอาทรัพย์สิน
สินนั้นออกขายอีกซ้ำหนึ่ง ถ้าและได้เงินเป็นจำนวนสุทธิไม่คุ้มราคาและค่าขายทอดตลาด
ขึ้นเดิม ผู้สุรราคาเดิมคนนั้นต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด"

และนอกจากนี้ ผู้สุรราคาเดิมจะต้องรับผิดชอบตามหลักทั่วไปว่าด้วยการไม่ปฏิบัติตามสัญญา
เช่นว่า ผู้ทอดตลาดได้เอาทรัพย์สินออกขายทอดตลาดอีกครั้งหนึ่งแล้ว แต่ปรากฏว่าขาย
ไม่ได้เพราะไม่มีผู้ซื้อหรือเข้าสุรราคา เช่นนี้ผู้สุรราคาคนเดิมก็ต้องรับผิดชอบในราคาทรัพย์สิน
และค่าใช้จ่ายทั้งหมดโดยวิธีบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาซื้อทั่วไป

แต่ในกรณีนี้มีปัญหาว่า ถ้าการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคราวใหม่นั้นได้ราคา
สูงเกินกว่าที่ผู้สุรราคาคนก่อนได้สุรราคาไว้ เช่นนี้มีปัญหาว่าจะเอาเงินส่วนที่เกินนั้นไปให้
แก่ผู้สุรราคาคนเดิมที่ละเลยหรือไม่ ในปัญหานี้ นักนิติศาสตร์มีความเห็นแตกต่างกันอยู่
สองความเห็นคือ

ความเห็นแรก ทามความเห็นนี้เห็นว่าเงินส่วนที่เกินนั้นตกเข้าอยู่ในกอง
ทรัพย์สินของผู้ขาย โดยให้เหตุผลว่าตามบทบัญญัติมาตรา 516 นี้บัญญัติว่า "ถ้าผู้สุรราคา
สูงสุดละเลยเสียไม่ใช้ราคาไซ้ ท่านให้ผู้ทอดตลาดเอาทรัพย์สินนั้นออกขายอีกซ้ำหนึ่ง
..." จะเห็นได้ว่า กฎหมายบัญญัติบังคับให้ผู้ทอดตลาดจะต้องนำทรัพย์สินออกขายทอด
ตลาดอีกครั้งเสมอถ้าผู้สุรราคาสูงสุดไม่ชำระราคาไซ้ในครบถ้วน มิใช่บัญญัติให้เป็นสิทธิ
ของผู้ทอดตลาดว่าจะนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดอีกครั้งหรือไม่ก็ได้ ซึ่งผิดกับ
กรณีผู้ซื้อผิดนัดชำระหนี้ในสัญญาซื้อขายธรรมดา ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 470 วรรค 2 บัญญัติว่า "ถ้าผู้ละเลยเสียไม่ทำตามคำบอกกล่าวผู้ขายอาจนำทรัพย์สินนั้น

ออกขายทอดตลาดได้ ซึ่งให้อำนาจผู้ขายที่จะนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือ
 ไม่ก็ได้ และตามบทบัญญัติมาตรา 516 ก็มีบัญญัติทำนองเดียวกันกับมาตรา 471
 ที่บัญญัติไว้ว่า ถ้านำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดอีกครั้งนั้นได้เงินจำนวนสุทธิเกิน
 จำนวนที่ค้างชำระเงินที่เหลือเกินจำนวนเท่าใดก็ให้ส่งคืนแก่ผู้ซื้อ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า
 เงินส่วนที่เหลือจากการขายทอดตลาดในครั้งใหม่ เงินส่วนที่เกินนั้นตกได้แก่ผู้ขาย
 ทรัพย์สิน ผู้สุราคาไม่มีสิทธิในจำนวนที่เกินนั้น เพราะมีฉะนั้นแล้วกฎหมายคงจะบัญญัติ
 ไว้ เช่นเดียวกับกรณีผู้ซื้อผิดสัญญาตามหลักกฎหมายทั่วไปในลักษณะซื้อขาย ผู้เขียนเอง
 มีความเห็นเช่นเดียวกับความเห็นนี้ เนื่องจากหลักที่ว่า การทอดตลาดเป็นการขายที่
 ต้องการให้ไ้ราคาสูงสุดเท่าที่จะทำได้ จึงทำให้เห็นว่าเงินได้จากขายทอดตลาดไม่ว่า
 จะเป็นการขายทอดตลาดครั้งใดก็ตามก็นำมารวมเข้าในกองทรัพย์สินของผู้ขาย

ความเห็นที่สอง ตามความเห็นนี้เห็นว่า ตามบทบัญญัติมาตรา 516
 เป็นบทบัญญัติพิเศษคล้ายกับว่าให้เลิกสัญญากันได้และให้เอาไปขายใหม่ ถ้าถือตาม
 หลักเลิกสัญญาแล้วคู่กรณีก็ต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ถ้าการกลับสู่ฐานะ เดิมนั้นฝ่ายใด
 ได้รับความเสียหายก็มีสิทธิเรียกร้องเอาจากอีกฝ่ายหนึ่งได้ ฉะนั้นในทางกลับกัน
 เมื่อนำทรัพย์สินไปขายทอดตลาดใหม่ตามบทบัญญัติ มาตรา 516 แล้วได้เงินสุทธิ
 มากกว่าการขายในครั้งแรกเงินจำนวนที่เกินก็ควรที่จะต้องส่งคืนให้แก่ผู้สุราคาคนแรกนั้นไป

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ทอดตลาด

1. ผู้ทอดตลาดต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ขาย โดยถือว่าผู้ทอดตลาด
 เป็นเสมือนเป็นตัวแทนของผู้ขาย (ตัวการ) ฉะนั้นต้องนำหลักกฎหมายในเรื่องหน้าที่
 และความรับผิดชอบของตัวแทนตัวการ ในหมวด 2 ลักษณะ 15 แห่งประมวลกฎหมาย

แห่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เป็นคนว่า ผู้ทอดตลาดจะต้องปฏิบัติตาม คำสั่งซึ่งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายของตัวการ (ผู้ชาย) และเมื่อไม่มีคำสั่งเช่น วนั้นก็ต้องคำนึงตามทางการค้าที่เคยมา และผู้ทอดตลาดต้องรับผิดชอบในความเสียหายอย่างใด ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะความประมาทเดินเลอของตน

2. ผู้ทอดตลาด จะต้องเป็นผู้เข้าอำนวยความสะดวกการขายทอดตลาดด้วยตนเองให้เป็นที่เสร็จสิ้น เรียบร้อยตามที่ตนได้รับมอบหมาย ฉะนั้นจึงมอบหมายให้บุคคลอื่นเข้าทำการแทนตนไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ทั้งตัวแทนช่วงได้ เพราะในการขายทอดตลาดผู้ทอดตลาดเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและได้รับความไว้วางใจเป็นพิเศษจากผู้ขาย ทั้งนี้เพราะการขายทอดตลาดจะมีการขายให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ทอดตลาดเป็นสำคัญ

3. ผู้ทอดตลาดต้องเก็บรักษาทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดไว้ด้วยความระมัดระวัง โดยนำหลักเรื่องฝากทรัพย์สินนำมาบังคับใช้โดยอนุโลม ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 ในเรื่องฝากทรัพย์สินบัญญัติไว้ว่า "ถ้าการรับฝากทรัพย์สินเป็นการทำให้เปล่าไม่มีบำเหน็จไซ้ ทานว่าผู้รับฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น เหมือนเช่นเคยประพฤติกิจการของตน

ถ้าการรับฝากนั้นมีบำเหน็จจากฝาก ทานว่าผู้รับฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินนั้น เหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติกิจการณ คั้งนั้น ทั้งนี้ยอมทั้งการใช้ฝีมืออันพิเศษ เฉพาะการในที่ซึ่งใช้ฝีมือ เช่นนั้นด้วย

ถ้าและผู้รับฝากเป็นผู้มีวิชาชีพเฉพาะกิจการค้าขายหรืออาชีพอย่างหนึ่ง อย่างใดก็จำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการค้าขายหรืออาชีพอย่างนั้น"

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ทอดคดลาคจะต้องเก็บรักษาและส่งมอบทรัพย์สินที่จะนำออกขายทอดคดลาคในพฤติการณ์ที่เหมาะสมแก่การได้รับมอบอำนาจให้ทำการขายทอดคดลาคนั้นว่ามีบ้างเห็นหรือไม่โดยปฏิบัติการเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 659 ดังกล่าวมาแล้วนั้น และถ้าผู้ทอดคดลาคไม่ปฏิบัติรักษาทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวนั้น ถ้าทรัพย์สินนั้นเกิดความเสียหายไม่ว่าโดยเหตุใดๆ ผู้ทอดคดลาคก็จะต้องรับผิดชอบในฐานะผิดสัญญาตัวแทน

4. ผู้ทอดคดลาคมีหน้าที่ที่จะต้องพยายามที่จะขายทรัพย์สินให้ไ้ราคาสูงสุดเท่าที่จะทำได้ แต่ราคาสูงสุดนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นราคาที่สูงกว่าราคาที่แท้จริงหรือกำหนดไว้ว่าจะต้องได้เป็นจำนวนเท่าใด ราคาสูงสุดนี้ หมายถึงราคาที่ผู้ทอดคดลาคเห็นว่าเพียงพอเป็นสำคัญ ฉะนั้นเมื่อใดผู้ทอดคดลาคเห็นว่าราคาซึ่งมีผู้สุ้ราคานั้นยังไม่เพียงพอ ผู้ทอดคดลาคอาจถอนทรัพย์สินจากการขายทอดคดลาคได้ตามมาตรา 513 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า

"เมื่อใดผู้ทอดคดลาคเห็นว่าราคาซึ่งมีผู้สุ้ราคาสูงสุดนั้นยังไม่เพียงพอ ผู้ทอดคดลาคอาจถอนทรัพย์สินจากการขายทอดคดลาคได้"

อนึ่งในการที่ผู้ทอดคดลาคถอนทรัพย์สินนอกจากการขายทอดคดลาคนี้ ผู้ทอดคดลาคถอนทรัพย์สินออกได้โดยไม่ต้องให้เหตุผลในการถอนแต่อย่างใด และที่ว่าราคาไม่เพียงพอ นั้นถือตามความเห็นของผู้ทอดคดลาคเป็นเกณฑ์ไม่ใช่ถือตามความเห็นของบุคคลทั่วไป ที่ว่าราคาไม่เพียงพอ นั้นยอม หมายความว่า มีจำนวนที่เพียงพออยู่คือราคาที่คุ้มค่าของทรัพย์สินอาจทำให้เห็นไปว่า ถ้าราคาที่มีผู้สุ้ราคาคู่กับค่าของทรัพย์สินแล้วผู้ทอดคดลาคจำเป็นต้องขาย ซึ่งถ้าหากเป็น

เช่นนั้นก็เท่ากับว่ากฎหมายบังคับให้บุคคลทำสัญญากันนั่นเองอันมิได้เป็นไปตามหลักเจตนาในเรื่องนิติกรรมสัญญา ฉะนั้นที่เรียกว่าราคาไม่เพียงพอ นั้นจึงไม่ได้หมายความว่า ถ้าหากราคาคงค่าของทรัพย์สินแล้วก็ต้องขายจะถอนทรัพย์สินออกจากการขายทอดตลาดไม่ได้ แท้จริงแล้วมีความหมายแต่เพียงว่า ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ทอดตลาด ผู้ทอดตลาดก็ถอนทรัพย์สินออกจากการขายทอดตลาดได้เช่นกันแม้ราคาที่มีผู้ซื้อราคาสูงสุดจะสูงเพียงใดก็ตาม และนอกจากนี้กฎหมายบัญญัติให้เป็นสิทธิของผู้ทอดตลาดโดยเฉพาะไม่ใช่ความเห็นของผู้ขาย แต่จากหลักที่ว่าผู้ทอดตลาดเป็นตัวแทนของผู้ขาย ฉะนั้นผู้ขายจึงมีอำนาจสั่งให้ผู้ทอดตลาดขายหรืองดการขายทอดตลาดนั้นได้ แต่ถาการขายทอดตลาดสำเร็จบริบูรณ์ด้วยการเคาะไม้แล้ว ผู้ทอดตลาดก็จะถอนทรัพย์สินนั้นออกจากการขายทอดตลาดมิได้

5. ผู้ทอดตลาดมีหน้าที่จะต้องเรียกซื้อใหญ่ผู้ซื้อราคาสูงสุดชำระราคาทรัพย์สิน ที่ซื้อเป็นเงินสดเมื่อการซื้อขายบริบูรณ์ หรือตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในคำโฆษณาออกขาย ถ้าผู้ทอดตลาดไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ กล่าวคือ ไม่เรียกให้ผู้ซื้อราคาชำระราคาทรัพย์สินตามที่กำหนดไว้เป็น ถ้าเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นยังขาดอยู่เท่าใดผู้ทอดตลาดจะต้องรับผิดชอบ ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 517 ได้บัญญัติไว้ว่า

"ถ้าเงินรายได้ในการขายทอดตลาดส่วนหนึ่งส่วนใดค้างชำระอยู่ เพราะเหตุผู้ทอดตลาดละเลยไม่บังคับตามบทมาตรา 515 หรือมาตรา 516 ไซ้ ทานว่าผู้ทอดตลาดจะต้องรับผิดชอบ"

6. ในกรณีที่ผู้สุรราคาสูงสุดละเลยไม่ชำระราคาทรัพย์สินที่ขาย
 หอจดกลาง ผู้หอจดกลางจะคองนำทรัพย์สินนั้นออกขายหอจดกลางใหม่อีกครั้งหนึ่ง
 และถ้าขายได้เงินสุทธิไม่คุ้มกับราคาและใช้จ่ายแล้วผู้หอจดกลางก็มีหน้าที่จะต้อง
 เรียกโรงให้ผู้สุรราคาคนเดิมรับผิดชอบชำระราคาส่วนที่ค้างอยู่ตามที่มาตรา 516
 บัญญัติไว้ว่า

"ถ้าผู้สุรราคาสูงสุดละเลยเสียไม่ชำระราคาไซ้ ท่านให้ผู้หอจดกลาง
 เอาทรัพย์สินนั้นออกขายอีกซ้ำหนึ่ง ถ้าและได้เงินเป็นจำนวนสุทธิไม่คุ้มราคาและ
 ค่าขายหอจดกลางขึ้นเดิม ผู้สุรราคาเดิมคนนั้นต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด"
 ถ้าผู้หอจดกลางไม่ปฏิบัติตามมาตรา 516 คือไม่นำเอาทรัพย์สินออกขายใหม่หรือ
 ถ้านำออกขายแล้วขายได้เงินจำนวนสุทธิไม่เพียงพอกับราคาที่ผู้สุรราคาคนก่อน
 ได้เสนอไว้ผู้หอจดกลางกลับละเลยไม่เรียกให้ผู้สุรราคาคนเดิมนั้นชำระราคาส่วน
 ที่ขาดอยู่ เช่นนี้ผู้หอจดกลางจะต้องรับผิดชอบใช้ราคาส่วนที่ขาดอยู่นั้นตามมาตรา
 517 ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากได้เอาทรัพย์สินออกขาย
 หอจดกลางอีกครั้งแล้วแต่ขายไม่ได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ รวมถึงว่าไม่มีผู้
 สุรราคาในการขายครั้งใหม่นี้ ผู้หอจดกลางก็ไม่คงรับผิดชอบเพราะเป็นเรื่องที่ผู้
 ราคาคนเดิมจะคงรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ตามมาตรา 516 เช่นกัน

กรณีนำทรัพย์สินออกขายหอจดกลางใหม่นี้ มีปัญหาว่าเมื่อมีผู้สุรราคาแล้ว
 ผู้หอจดกลางจะคองขายทรัพย์สินนั้นเสมอไปหรือไม่ จะนำหลักตามมาตรา 513
 ที่ให้อำนาจผู้หอจดกลางถอนทรัพย์สินออกจากขายหอจดกลางได้ถ้าเห็นว่าได้ราคา
 ไม่เพียงพอมาใช้บังคับหรือไม่ หรือถ้าเมื่อมีผู้สุรราคาเข้าเสนอสุรราคาแล้วจะ
 ให้ราคาเท่าใดก็จำต้องขาย ส่วนที่ขาดอยู่ก็ไปเรียกเอาจากผู้สุรราคาคนเดิม

ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขายอยู่แล้ว ในข้อนี้เห็นได้ว่า การขายในครั้งหลังก็เป็นการขาย หอคคตลาดเช่นกัน จึงต้องอยู่ในบังคับแห่งมาตรา 513 ด้วย เมื่อผู้หอคคตลาดเห็นว่า ราคาที่มีผู้สุราคาในครั้งหลังนี้ไม่เพียงพอ ผู้หอคคตลาดก็ยอมถอนทรัพย์สินออกจากการ ขายหอคคตลาดได้¹

อนึ่งยังมีปัญหาต่อไปอีกว่า ผู้หอคคตลาดจะใช้สิทธิยกหน่วงทรัพย์สินนั้น ไว้จนกว่าจะจะได้รับซื้ราคา ตามบทบัญญัติมาตรา 468 ที่บัญญัติว่า "...ผู้ขาย ชอบที่จะยกหน่วงทรัพย์สินที่ขายไว้ได้จนกว่าจะซื้ราคา" จะได้หรือไม่โดยไม่คองนำ ทรัพย์สินนั้นออกขายหอคคตลาดใหม่อีกครั้งตามมาตรา 516 แต่ในข้อนี้เห็นได้ว่าผู้หอค คตลาดจะใช้สิทธิยกหน่วงโดยไม่นำทรัพย์สินออกขายหอคคตลาดมิได้เพราะเนื่องจาก มาตรา 516 บัญญัติไว้ชัดแจ้งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายหอคคตลาดใหม่อีกครั้งหนึ่ง และนอกจากนี้ตามมาตรา 517 ก็ได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบของผู้หอคคตลาดที่ละเลย ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 516 จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ขายไว้ด้วย

ส่วนที่ 3 ความหมายของคำว่า "หอคคตลาด"

1. ความหมายของ "ตลาด" ตลาดเป็นสถานที่ที่มีบทบาทในทางการ แลกเปลี่ยนซึ่งคานพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า "ตลาด" ไว้ว่า "ตลาด" หมายถึงที่ชุมนุมซื้อขายต่าง ๆ"²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 222.

² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493, หน้า 393.

ส่วนในทาง เศรษฐศาสตร์ คำว่า "ตลาด" มีความหมายว่า " เป็นที่หรือพื้นที่ ซึ่งผู้บริโภคนและผู้ขายหรือคนกลางมาพบกันแล้วตกลงราคา เพื่อซื้อขายสินค้า" ¹ ฉะนั้นสถานที่ใด ๆ ซึ่งสามารถติดต่อซื้อขายกันโดยยอมถือว่าเป็นตลาด จากความหมายนี้ คำว่า "ตลาด" จึงไม่จำกัดเฉพาะสถานที่ซึ่งจับไว้ เพื่อให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบปะซื้อขายสินค้ากันเท่านั้น และสถานที่นั้นก็จะกว้างหรือแคบก็ไม่สำคัญ ขอให้เพียงแต่ผู้ซื้อและผู้ขายทำการติดต่อซื้อขายกันได้โดยสะดวกเท่านั้น ก็เป็นการเพียงพอ ²

2. ความหมายและลักษณะของตลาดตามมาตรา 1332 คำว่า "ท้องตลาด" ตามบทบัญญัติมาตรา 1332 นี้มีความหมายแตกต่างไปจากคำว่า "ตลาด" ในความหมายทาง เศรษฐศาสตร์ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 สถานที่ที่จะถือว่าเป็นท้องตลาด
- 2.2 เวลาในการทำการซื้อขาย
- 2.3 ประเภทของสินค้าที่จะซื้อขาย
- 2.4 บุคคลที่จะเป็นผู้ขาย

2.1 สถานที่ที่จะถือว่าเป็นท้องตลาด คำว่า "ท้องตลาด" นักนิติศาสตร์ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงการซื้อขายในสถานที่ประชาชนทั่วไปทราบกันคืออยู่แล้วว่าสินค้านั้นนั้น ย่อมมีขายในที่นั้น โดยมีผู้ขายหลาย ๆ เจ้าต่างคนต่างขาย ฉะนั้นเพียงแต่มีร้านอยู่ร้านเดียว ตั้งอยู่ในที่ที่ไม่ใช่ทำเลการค้าขายของชนิดนั้นจึงไม่น่าจะเป็นท้องตลาดขายของชนิดนั้นได้

¹ อัมพร วิจิตรพันธุ์, หลักเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 214.

² ประยูร เกลิงศรีและพินิจ ชาญโกเวทย์, หลักเศรษฐศาสตร์, (พระนคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2513), หน้า 77.

แต่ถ้ามีหลาย ๆ ร้าน ชายของชนิดเดียวกันอยู่ในทำเลเดียวกัน จึงอาจถือว่าเป็นห้องตลาด
ได้¹ ปัญหาว่าสถานที่ใดจะเรียกว่าที่ชุมนุมชนแห่งการค้าอันจะเป็นห้องตลาดตามความ
หมายนี้ได้ มีคำพิพากษาของศาลฎีกาได้ให้คำอธิบายคำว่า ห้องตลาด ไว้ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 907/2490 ระหว่าง นางอาฮวก แหะฮี โจทก์
นายเกษม คำพูนรัตน์ จำเลย วินิจฉัยว่า "โจทก์ซื้อสายพานจากร้านไธฮวก (สายพาน
เป็นของจำเลยที่ถูกขโมยมาขาย) ซึ่งตั้งอยู่ห่างกับร้านอื่น ๆ ซึ่งลึกเข้าไป 2 เส้นเศษ
และทางเดินที่จะไปร้านไธฮวกนั้น สองข้างทาง เป็นหลังคอก และในซอยนี้เป็นบ้านพัก
ดังนั้น ร้านไธฮวกจึงยังไม่พอที่จะถือได้ว่าเป็นร้านค้าที่ตั้งอยู่ในห้องตลาด โจทก์จึงต้องคืน
สายพานให้แก่จำเลยซึ่งเป็นเจ้าของไป

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยคำว่า ห้องตลาดตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1332 นั้น หมายถึงชุมนุมชนแห่งการค้าเพียงแต่ปรากฏ
ว่าเป็นร้านค้าขายยังไม่พอถือว่า เป็นห้องตลาด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2922/2522 ระหว่าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัฒนาการ
ขอนแก่นขนส่ง โจทก์ นายสวิง สุภาจรรยา จำเลย สิบเอกจวง เจ้ากรมทอง ผู้รองชัค
ทรัพย์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "ข้อรายนต์บรรทุกโดยสุจริตจากร้านขายรถยนต์ ไซ้แล้วตั้งอยู่ที่
ตลาดอำเภอเมือง ซึ่งเป็นห้องตลาดยานยนต์ ผู้ซื้อได้รับการคุ้มครองตามประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1332 เจ้าของที่แท้จริงยึดถือในการบังคับคดีโดยไม่ชดใช้ราคา
ที่ซื้อมาได้"

¹ ประมวล สุวรรณศร, เรื่องเดิม, หน้า 112.

และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 185/2508 ระหว่าง ร้อยเอกเอก บุญบันดาล โจทก์ นายเพื่อน มิ่งนิมิตร จำเลย ซึ่งได้อธิบายความของคำว่า "ทองตลาด" หมายถึง ที่ชุมนุมชนแห่งการค้า ที่ใด เป็นที่ชุมนุมการค้าหรือไม่ ย่อมแล้วแต่ขอเท็จจริง เป็นเรื่อง ๆ ไป

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ การที่จะวินิจฉัยว่าสถานที่ใดเป็นทองตลาดหรือไม่ จะคงพิจารณาถึงสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้นประกอบกัน ถ้าสถานที่นั้นอยู่ในท้องที่ทำเลการค้าหรือย่านที่มีกิจการค้าชนิดนั้นแล้วสถานที่นั้นย่อม เป็นชุมนุมการค้าซึ่งหมายถึงทองตลาดนั่นเอง

ผู้เขียนเห็นว่า คำว่า "ทองตลาด" ตามบทบัญญัติมาตรา 1332 นี้ หมายถึง สถานที่ซึ่งตั้งโดย เปิด เผยและประชาชนทั่วไปทราบว่ามีสินค้าชนิดนั้นไว้ เสนอขายแก่ประชาชนทั่วไปโดยปกติเป็นทองตลาดไม่จำเป็นจะต้อง เป็นชุมนุมแห่งการค้า การที่วินิจฉัยว่า "ทองตลาด" หมายถึงที่ชุมนุมแห่งการค้าเป็นการมองทองตลาดในแง่ภูมิศาสตร์ ยึดหลักสถานที่เป็นหลัก เป็นการมองคำว่า "ทองตลาด" อย่างแคบเกินไปเพราะเมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 1332 แล้ว จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 1332 เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อซึ่ง เป็นผู้บริโภค ฉะนั้น การที่จะวินิจฉัยสถานที่ใด

2.2 เวลาในการทำการซื้อขาย การซื้อทรัพย์สินจากทองตลาดที่จะได้รับความคุ้มครองรับรองตามบทบัญญัติมาตรา 1332 นี้ จะต้องเป็นการซื้อขายในเวลาที่มีการซื้อขายกันตามปกติ เวลาที่ทำการซื้อขายมีความสำคัญอย่างมากในการที่จะวินิจฉัยว่าผู้ซื้อจะได้สิทธิหรือไม่ ทั้งนี้เพราะบทบัญญัติในมาตรา 1332 นี้ตั้งอยู่บนหลักในเรื่องความสุจริต และโดยเปิดเผยเป็นสำคัญ ถ้าทำการซื้อขายกันนอกเวลาในการซื้อขายกันตามปกติก็ย่อมเป็นข้อสังเกตได้ว่า การซื้อขายนั้นอาจทำกันโดยไม่สุจริต เวลาทำการซื้อขายทรัพย์สินนี้ถือตามประเภทของทรัพย์สินชนิดนั้น เป็นสำคัญ จะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ได้

ความสำคัญอยู่ที่ว่าทรัพย์สินนั้นโดยปกติทั่วไปแล้วประชาชนเขาทำการซื้อขายกันในเวลาใด ก็ถือเอาระยะเวลาเป็นเกณฑ์กำหนดเวลาทำการซื้อขายกัน หนึ่งเวลาในการทำการซื้อขายนี้ไม่ว่าจะเป็นจะคง เตรงครัดตายตัว แต่คงดูพฤติการณ์เฉพาะเป็นกรณีไป เป็นทองคำลาคตามความหมายในบทบัญญัติมาตรา 1332 นั้นหรือไม่ ต้องพิจารณาจากญูบริโภคว่า ทรายเป็นโดยทั่วไปหรือไม่ว่ามีสินค้าที่ต้องการบริโภคอยู่ในสถานที่นั้น ถ้าญูบริโภคโดยทั่วไป ทรายเป็นสถานที่นั้นก็เป็นทองคำลาคตามความหมายของ มาตรา 1332 ฉะนั้นร้านค้าใดแม้เพิ่ง จะเริ่ม เปิดทำการขายสินค้าแต่ถากันทั่วไปทรายเป็นสินค้านั้นมีจำหน่ายร้านค้านั้นก็เป็น ทองคำลาค

สถานที่ที่จะถือว่าเป็นทองคำลาคตามความหมายในบทบัญญัติมาตรา 1332 นี้ อาจเป็นร้านค้าที่เิกทำการค้าขายอยู่ตามปกติในร้านค้าหรือในบ้านเรือนที่คนอยู่อาศัย หรืออาจจะ เป็นสถานที่ชุมนุมแห่งการค้าโดยมีผู้ขายหลาย ๆ เจ้าทางคนทางขายหรือมีร้านค้า หลายร้านขายของชนิดเดียวกันหรืออยู่ในทำเลเดียวกันก็เป็นทองคำลาคได้ ถ้าญูบริโภคโดย ทั่วไปทรายเป็นสินค้านั้นขายในสถานที่นั้นเป็นปกติ

ส่วนสถานที่ราชการที่รับจดทะเบียนไม่ไช่ เป็นทองคำลาคตามความหมายของ บทบัญญัติมาตรา 1332 เพราะสถานที่ราชการซึ่งรับจดทะเบียนนิติกรรมเป็นเพียงแต่ รับจดทะเบียนการซื้อขายเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและเก็บค่าธรรมเนียมเท่านั้น หากไช่ เป็นสถานที่ซึ่งญูบริโภคจะซื้อสินค้านั้นไม่ไช่ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 655/2510 ระหว่าง นางประภาศรี บางประกก โจทก์ นายบุญ เหมือนสวัสดิ์ จำเลย วินิจฉัยยืนยัน ว่า "การซื้อขายรถยนต์แม้จะได้ทำในกองทะเบียนกรมตำรวจโดยมีการตรวจสอบทั้งกระทำ โดยสุจริตและ เปิดเผยก็ตามก็มีไช่ เป็นการซื้อขายในทองคำลาค"

2.3 ประเภทของทรัพย์สินที่จะซื้อขาย การซื้อทรัพย์สินในท้องตลาดซึ่งจะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1332 นี้ จะต้องคำนึงถึงประเภทของทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายกันด้วย ตามหลักเศรษฐศาสตร์แบ่งประเภทของตลาดออกเป็น 2 ประเภท คือ ตลาดขายทรัพย์สินใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะกับตลาดซึ่งผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อทรัพย์สินอื่นได้ กล่าวคือ ถ้าเป็นตลาดที่ผู้บริโภคไม่สามารถเลือกซื้อทรัพย์สินอื่นทดแทนได้ ก็เป็นตลาดเฉพาะสิ่งของนั้น แต่ถ้าเป็นตลาดซึ่งมีทรัพย์สินอย่างอื่นให้ผู้บริโภคเลือกทดแทนสิ่งที่ต้องการบริโภคได้ ก็เป็นตลาดตามความหมายอันหลังนี้

คำว่า "ท้องตลาด" ตามมาตรา 1332 นี้ ผู้เขียนเห็นว่าจะ เป็นตลาดเฉพาะสิ่งหรือ เป็นตลาดซึ่งมีสินค้าหลายอย่างให้ผู้ซื้อเลือกซื้อทดแทนกันได้ก็ตาม ถ้าสถานที่นั้นเป็นที่ที่ผู้บริโภคโดยทั่วไปทราบว่ามีสินค้านั้นไว้เสนอขายทั่วไปเป็นปกติ สถานที่นั้นก็ เป็นท้องตลาดตามความหมายของมาตรา 1332 ฉะนั้นท้องตลาดจะเป็นตลาดสำหรับขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่งหรือ เป็นท้องตลาดที่ทำการค้าขายของหลายอย่างหลายชนิดก็ได้

ประเภทของทรัพย์สินที่ซื้อขายจะคง เป็นทรัพย์สินที่โดยปกติมีขายอยู่ในท้องตลาดนั้นไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ก็ตาม ถ้าเอาทรัพย์สินอื่นเข้ามาขายผู้ซื้อก็ไม่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 1332 เช่น

ถือข้อโทรทัศน ในตลาดขายรถยนต์ แม้ผู้ซื้อจะทำการซื้อโดยสุจริตเปิดเผย ผู้ซื้อก็ไม่ได้
 ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 1332 เพราะสถานที่ซื้อเป็นตลาดขายรถยนต์
 แต่ถ้าวัยผู้ซื้อหรือขาย เป็นทรัพย์สินประเภทที่มีขายอยู่ในท้องตลาด เป็นปกติผู้ซื้อก็ได้
 สิทธิในทรัพย์สินนั้น

2.4 บุคคลผู้จะเป็นผู้ขายสินค้า การซื้อสินค้าในท้องตลาดนี้ ไม่จำเป็น
 ที่จะต้องซื้อจากพ่อค้าที่ขายของชนิดนั้น เสมอไป ใครจะเป็นเอาทรัพย์สินมาขายไม่สำคัญ
 ถ้าผู้ซื้อได้ซื้อทรัพย์สินจากในท้องตลาดแล้วก็ย่อมได้สิทธิตามมาตรา 1332¹ เสมอ
 แต่การซื้อขายนั้นจะต้องกระทำโดยสุจริตและโดยเปิดเผย แต่ถ้าไปทำการซื้อขายกัน
 หลังร้านหรือซื้อขายกันในเวลาที่ตลาดปิดทำการแล้ว หรือผู้ซื้อใครหรือควรรู้ว่าผู้ขาย
 ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินหรือไม่มีอำนาจขาย เช่นนี้ ผู้ซื้อจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจาก
 บทบัญญัติมาตรา 1332 เพราะการซื้อขายนั้นเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือไม่เปิดเผยแล้วแต่กรณี

¹ ประมวล สุวรรณสร, เรื่อง เกม, หน้า 213.

ส่วนที่ 4 ความหมายของคำว่า "พอลคาซึ่งขายของชนิดนั้น"

1. ความหมายของคำว่า พอลคาซึ่งขายของชนิดนั้น

คำว่า "พอลคา" นี้ตามหลักไวยากรณ์ศาสตร์ ให้ความหมายว่า คือคนกลาง ซึ่งจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ที่เป็นสื่อกลางให้ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค พบกันเพื่อตกลงซื้อขาย¹ คนกลางหรือพอลคาซื้อของมาไม่ใช่เพื่อตนบริโภค แต่เพื่อขายต่อไปโดยบวกกำไรไว้

ส่วนความหมายของคำว่า "พอลคาซึ่งขายของชนิดนั้น" ในทางกฎหมายนั้น คำว่าพอลคาในที่นี้ย่อมคงหมายถึง บุคคลที่แสดงตนแล้วต่อสาธารณชนว่า ตนเป็นผู้ทำการ ประกอบอาชีพในทางซื้อขายโดยจะยึดเอากิจการค้าขายนั้นเป็นปกติธุระ² ฉะนั้นผู้ที่ไปซื้อทรัพย์สินใดมาเพื่อขายครั้งหนึ่งคราวเดียว จึงยังหาได้ชื่อว่า เป็นพอลคาไม่แม้เห็น ว่าครั้งแรกได้กำไรก็ จึงไปซื้อมาขายอีกเป็นครั้งที่สอง ครั้งที่สาม บางทีบุคคลผู้นั้นก็ ยังไม่ได้ชื่อว่า เป็นพอลคา แลว่าเมื่อใดเขาได้ตกลงใจที่จะประกอบอาชีพเช่นนั้นเป็น ปกติธุระไปแล้ว เมื่อนั้นจึงได้ชื่อว่า เป็นพอลคา จากความหมายของคำว่าพอลคาซึ่งขาย ของชนิดนั้นในที่นี้จึงมีปัญหาคือว่าบุคคลชนิดใดจึงจะเรียกว่า พอลคา และการดำเนินการค้าของบุคคลนั้นต้องได้ปฏิบัติมาเป็นเวลานานเพียงไรจึงจะเป็นพอลคาตามมาตรฐาน ซึ่งพอจะเห็นได้ว่าบุคคลที่จะถือว่าเป็นพอลคานั้นจะต้องหมายถึงบุคคลที่มีอาชีพในทาง การค้าขายของซึ่งได้ดำเนินการค้าเป็นประจำโดยยึดถือเจตนาที่เขาแสดงออกเป็น หลักว่าเขามีเจตนาที่จะประกอบกิจการค้าขายนั้นเป็นปกติธุระหรือไม่ ถ้าเขามีเจตนา ที่จะยึดเอากิจการค้าขายนั้นเป็นปกติธุระแล้ว แม้เขาจะเริ่มการค้าขายเป็นครั้งแรก

1 อัมพร วิจิตรพันธ์, เรื่องเดิม หน้า 213.

2 ประมุข สุวรรณศรี, เรื่องเดิม, หน้า 212 - 213.

ก็ตามก็ยังถือว่าเขาผู้นั้นเป็นพ่อกาแล้ว แต่เขาไม่มีเจตนาที่จะยึดเอากิจการค้าขาย
นั้นเป็นปกติธุระตลอดไปเพียงแต่ทำการค้าขายเพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น บุคคลผู้นั้น
ยอมไม่ใช่เป็นพ่อกาและพ่อกาตามมารานี้ จะต้องเป็นบุคคลที่ใดกระทำการค้าเป็นประจำ
และของที่เขาจะต้อง เป็นชนิดเดียวกันเสมอ ถึงแม้จะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 706/2492 "ตั้งร้านขายของชำและรับซื้อเครื่องทอง
รูปพรรณจากรานที่ขายทองไปจำหน่ายบาง ขายทองรูปพรรณของตนเองบ้าง เป็นอาชีพ
ตลอดมา 10 ปี แล้วถือว่าเป็นผู้ค้าทองรูปพรรณแล้ว"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 680/2510 "ซ้อรถจักรยานจากผู้ตั้งร้านค้าขายรถ
ประเภทเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นพ่อกาขายของชนิดนั้น แม้ปรากฏว่ารถจักรยานยนต์คันที่
ซ้อมานันมีคัสติง เขาซ้อกับเจ้าของเดิม ผู้ซ้อยังมีสิทธิที่จะยังไม่คืนรถให้แก่เจ้าของเดิม
เว้นแต่เจ้าของเดิมจะชดใช้ราคาให้แก่ผู้ซ้อ"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1521/2518 วินิจฉัยว่า "รถยนต์ของจำเลยให้ พ.
เช่าชื่อ พ. มอบรถยนต์แก่ ม. ร้านบริการรถยนต์คงแสดง เพื่อขายโดยคนของจำเลย
แนะนำ ม. ให้โจทก์เช่าซ้อรถ โจทก์ซ้อโดยสุจริตจากพ่อกาตามมารา 1332 ศาลบังคับ
ให้จำเลยโอนทะเบียนรถแก่โจทก์"

เมื่อพิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้แล้วจะเห็นว่าศาลฎีกาได้อธิบายถึงว่า
บุคคลที่จะเป็นพ่อกาได้นั้นจะต้อง เป็นผู้ที่ได้ดำเนินการค้ามานานเป็นประจำและ เป็นการค้า
โดย เปิด แฝงคอสสาธารณชนซึ่ง เป็น เหตุที่อาจจะทำให้ผู้ซ้อเข้าใจได้ว่าของที่พ่อกานำมาขาย
นั้นเป็นของพ่อกาเองโดยชอบผู้ซ้อจึงได้รับซ้อไว้ เพราะเห็นว่าผู้ขายควรมีกรรมสิทธิใน
ทรัพย์สินที่ตนค้าขายนั้น

2. สิ่งของหรือทรัพย์สินที่จะทำการซื้อขาย สิ่งของหรือทรัพย์สินที่จะทำการซื้อขายที่จะทำให้ผู้ซื้อได้รับสิทธิคุ้มครองจากบทบัญญัติของมาตรา 1332 ใดนั้น โดยหลักข้างต้นแล้วนั้นบุคคลที่จะเป็นพหุค้ำไค้นคองแสดงตนต่อสาธารณชนว่าเป็นผู้ทำการประกอบอาชีพในทางซื้อขายโดยจะยึดเอากิจการค้าขายนั้นเป็นปกติธุรกิจการค้าขายที่จะยึดเป็นปกติธุระนั้นย่อมมีความหมายว่าบุคคลผู้นั้นจะยึดเอากิจการค้าขายทรัพย์สินประเภทใดประเภทหนึ่ง เป็นอาชีพของตน ฉะนั้นพหุค้ำไค้นคองอาชีพขายของสิ่งใดก็เป็นพหุค้ำไค้นคองในการขายของสิ่งนั้นแม้จะไปทำการค้าขายของสิ่งอื่นเป็นครั้งคราวก็ไม่ไค้นคองว่าเป็นพหุค้ำไค้นคองขายของสิ่งอื่นนั้นด้วย กล่าวคือพหุค้ำไค้นคองมาครานี้จะต้องเป็นบุคคลที่ไค้นคองทำการค้าเป็นประจำและของที่ขายจะต้องเป็นชนิดเดียวกันเสมอ ไม่ใช่ไปซื้อรถยนต์จากพหุค้ำไค้นคองขายเครื่องเพชรแล้วจะได้รับความคุ้มครองตามมาครานี้เพราะพหุค้ำไค้นคองเครื่องเพชร มีไซพหุค้ำไค้นคองขายรถยนต์ตามความหมายของมาครานี้

ไค้นคองมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1257/2480 ไค้นคองวินิจฉัยถึงทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายต้องเป็นทรัพย์สินที่พหุค้ำไค้นคองทำการค้าขายประจำ โดยวินิจฉัยว่า "ชื่อไม้จากพหุค้ำไค้นคองที่เคยค้าขายติดต่อกันมาโดยสุจริตและเปิดเผย แม้ไม้นั้นผู้ขายจะไค้นคองมาจากการกระทำผิดและศาลไค้นคองพิพากษาพิพากษาสั่งให้รับไม้เหล่านั้นแล้วก็ตาม ผู้ซื้อไม้ไค้นคองไม่เป็นคองกินไม้ให้แก่เจ้าของเว้นแต่จะชดใช้ราคา" ซึ่งในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ศาลไค้นคองพิพากษาไค้นคองไปถึงว่าไค้นคองเป็นพหุค้ำไค้นคองไม้เคยค้าขายติดต่อกันมาหลายปีซึ่งเป็นเหตุที่อาจจะทำให้ผู้ซื้อเข้าใจไปว่าของที่พหุค้ำไค้นคองนำมานั้นเป็นของพหุค้ำไค้นคองเอง โดยชอบจึงไค้นคองซื้อไว้ เพราะคนไค้นคองทำการซื้อขายกันมาเป็นประจำ แต่ในทางกลับกัน ถ้าพหุค้ำไค้นคองนำทรัพย์สินอื่นที่ตนมิไค้นคองประกอบเป็นกิจธุระมาก่อนเป็นประจำมาขายให้ผู้ซื้อในกรณีเช่นนี้ผู้ซื้อไค้นคองไค้นคองไม่ไค้นคองได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติของมาตรา 1332 นี้

3. เวลาและสถานที่ทำการซื้อขาย เวลาในการทำการซื้อขายสินค้า จากพหุค่างซึ่งขายของชนิดนั้นค่านึง เรื่องความสุจริตเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นการซื้อขายสินค้า จะต้องซื้อขายกันโดยวิธีการ เช่นปกติธรรมดาสามัญชนขายและต้องกระทำการซื้อขายในเวลาปกติธรรมดาของการค้าของชนิดนั้นด้วย ส่วนที่ว่าจะจะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืนนั้นก็ยอมแล้วแต่ชนิดของสินค้าหรือประเภทของการซื้อขายซึ่งจะคงพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วแต่กรณีไป ว่าสินค้าหรือทรัพย์สินประเภทนั้น ๆ โดยปกติแล้วประชาชนทั่วไป เขาทำการซื้อขายกันในเวลาใด ซึ่งส่วนมากนั้นจะทำการซื้อขายกันในเวลากลางวันเป็นส่วนใหญ่ การซื้อขายทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายกันผิดเวลาปกติของการซื้อขายทรัพย์สินชนิดนั้นแล้วยอมจะเป็นผลเสียหายต่อผู้ซื้อเพราะอาจพิจารณาไปในแง่การซื้อขายนั้นกระทำกันโดยไม่สุจริต

สถานที่ที่ทำการซื้อขายทรัพย์สินจากหลักที่ว่า พหุค่างขายของชนิดนั้นตามความหมายของบทบัญญัตินี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นพหุค่างที่มีร้านค้าหรือสำนักงานอยู่กับที่ พหุค่างแม่ค้าหามเร่เรื่อเร่ที่ทำการค้าเป็นปกติธุระก็เป็นพหุค่างตามความหมายของมาตรา 1332 ได้¹ เพราะฉะนั้นสถานที่ที่ทำการซื้อขายทรัพย์สินในสถานที่โดยยอมไม่เป็นข้อสาระสำคัญและไม่จำเป็นจะต้องทำการซื้อขายกันในท้องตลาดจะเป็นสถานที่ใดก็ทำการซื้อขายกันได้ แม้ในมานของผู้ซื้อเองก็ตาม แต่ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าต้องเป็นการซื้อขายกันโดยสุจริตเปิดเผยมีโฆษณาเร่กันซื้อขายและต้องกระทำการซื้อขายกันในเวลาปกติธรรมดาของการค้าของชนิดนั้นด้วย

¹ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2514), หน้า 165.

ส่วนที่ 5 บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สิน

บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สิน โดยหลักแล้วบุคคลทั่วไปที่มีความสามารถตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ตามย่อมจะเป็นผู้ที่จะทำกาซื้อทรัพย์สินและได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 1332 และคำว่าผู้ซื้อทรัพย์สินตามมาตรา 1332 ย่อมหมายความรวมถึง ผู้ซื้อทรัพย์สินจากสัญญาเช่าหรือซึ่งได้ชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้วด้วย¹ เพราะสัญญาเช่าซื้อเป็นคำมั่นว่าจะขายหรือจะโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้ซื้อเมื่อชำระราคาครบถ้วน แต่ทั้งนี้ย่อมจะไม่หมายรวมถึงผู้เช่าซื้อที่ยังชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบถ้วนและกรณีตามมาตรา 1332 นี้จะใช้เฉพาะในเรื่องของการซื้อทรัพย์สินเท่านั้น หากเป็นการโอนทรัพย์สินโดยวิธีอื่นแล้วย่อมไม่อยู่ในบังคับแห่งมาตรานี้

อนึ่งผู้ซื้อทรัพย์สินจะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัตินี้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความสุจริตหรือไม่สุจริตของผู้ซื้อเป็นสำคัญ ซึ่งในการที่จะวินิจฉัยว่าสุจริตหรือไม่สุจริตนั้นจากบทสันนิษฐานของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 บัญญัติว่า "ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต" ฉะนั้นผู้ซื้อทรัพย์สินจึงได้รับบทสันนิษฐานเป็นคุณไว้ก่อนว่าทำการซื้อโดยสุจริตแต่ผู้ซื้อจะได้ชื่อว่าไม่สุจริต ถ้าผู้ซื้อใคร่หรือไม่รู้โดยปราศจากความระมัดระวังตามสมควรว่าทรัพย์สินนั้นมีใช่เป็นของผู้อื่น ซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 881/2509 ที่วินิจฉัยกรณีกับผู้ซื้อไม่สุจริตไว้ว่า "จำเลยซื้อโค ของกลางจากตลาดซึ่งชายโค กระบือ โดยไม่มีตัวพิมพ์รูปพรรณแต่ปรากฏว่าโคนั้นมีอายุ 10 กว่าปี ใช้งานได้และมีตัวพิมพ์รูปพรรณแล้วทั้งตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482 มาตรา 8 ก็บังคับ

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1430/2507

ไว้ว่า โคที่ใช้งานได้แล้วให้นำไปจดทะเบียนทั่วตัวพิมพ์รูปพรรณเป็นการแสดงว่า จำเลยยอมจะรู้ว่าโคนั้นมีตัวรูปพรรณแล้ว การที่จำเลยซื้อโคโดยอ้างว่าไม่มีตัวพิมพ์รูปพรรณจึงเป็นพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางไม่สุจริตจะยกขึ้นโต้แย้งกรรมสิทธิ์ของเจ้าของโคหาได้ไม" จากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ทำให้เห็นว่า การที่จะวินิจฉัยว่าผู้ซื้อทำการซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตหรือไม่สุจริตนั้นจะต้องพิจารณาพฤติการณ์แห่งข้อเท็จจริงแต่ละเรื่อง ไปว่าผู้ซื้อทำการซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตหรือไม่สุจริตและถ้าผู้ซื้อทำการซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตแล้วผู้ซื้อนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 1332 โดยไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1120/2495 วินิจฉัยว่า "สลากกินแบ่งของรัฐบาลจัดว่าเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งซื้อขายเปลี่ยนมือได้ ผู้ใดถือสลากกินแบ่งของรัฐบาลนั้นเป็นเจ้าของ เว้นแต่จะมีเหตุแสดงให้เห็นว่าผู้นั้นมิใช่โดยไม่สุจริต

ถือสลากกินแบ่งของรัฐบาลจากผู้มีอาชีพทางค้าขายสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยสุจริตไม่ทราบว่าเป็นสลากของผู้อื่นที่รับไปจำหน่ายแล้วสูญหายไป โดยเจ้าของแจ้งความและอายัดกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลไว้แล้วดังนี้ พอลูโลมเข้าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1332 ผู้ซื้อยอมมีสิทธิ์ได้รับรางวัลเมื่อสลากนั้นถูกรางวัล"

คำคอมแทน ค้วยมาตรา 1332 บัญญัติไว้ว่า "บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินมา โดยสุจริต" ฉะนั้นนอกจากผู้ซื้อตามมาตรา 1332 จะต้องกระทำการซื้อขายโดยสุจริตแล้วยังต้องเป็นนิติกรรมที่มีคำคอมแทนค้วยเพราะมาตรา 1332 ใช้คำว่าผู้ซื้อ ซึ่งการซื้อก็คือ การเอาเงินแลกเปลี่ยนกับสิ่งของเป็นการตอบแทนกันและการให้คำคอมแทนนั้นก็อาจจะ เป็นเครื่องวัดที่จะชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้รับโอนได้รับโอนมาโดย

สุจริตหรือไม่ควช เช่น ถ้าให้ค่าคอมแทนน้อยไม่สมกับราคาค่าของทรัพย์สินนั้น เมื่อเขาไปเทียบกับราคาอันแท้จริงในท้องตลาด ดังนั้นก็เป็นการชี้ให้เห็นว่า ผู้รับโอนอาจจะไม่สุจริตได้อย่างน้อยผู้รับโอนควรระวังและสงสัยบ้าง เพราะ เหตุว่าความปกตีย่อมไม่มีผู้ใดจะยอมซาคทุนหรือเสียเปรียบมากเช่นนั้น แต่ทั้งนี้ ก็ต้องพิจารณาแล้วแต่กรณีไป แต่ในทางกลับกัน ถ้าราคานั้นเหมาะสมกับมูลค่า ของทรัพย์สินแล้วก็อาจเป็นการแสดงให้เห็นได้ว่าผู้รับโอนรับโอนไว้โดยสุจริตได้เช่นกัน

ส่วนที่ 6 การชดใช้ราคา

จากบทบัญญัติ มาตรา 1332 เมื่อผู้ซื้อได้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริต ในการขายทอดตลาดหรือในท้องตลาด หรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้นครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ผู้ซื้อก็ได้สิทธิในทรัพย์สินนั้นไม่จำต้องคืนให้แก่เจ้าของที่แท้จริง เว้นแต่เจ้าของที่แท้จริงจะใช้สิทธิติดตามคืนโดยเสนอขอใช้ราคาที่ซื้อมาให้แก่ผู้ซื้อ บทบัญญัติมาตรา 1332 ใช้คำว่า "ไม่จำต้องคืนให้แก่เจ้าของที่แท้จริง เว้นแต่เจ้าของจะชดใช้ราคาที่ซื้อ" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ซื้อสามารถยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้ได้โดยไม่ต้องเป็นฝ่ายเสนอขอคืน จนกว่าผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงจะเป็นฝ่ายเสนอขอใช้ราคาให้¹ การเสนอขอชดใช้ราคาจึงเป็นสิทธิของเจ้าของที่แท้จริง แต่เพียงฝ่ายเดียวเป็นทรัพย์สินที่ติดต่อกับตัวทรัพย์สิน เมื่อเจ้าของที่แท้จริงใช้สิทธิติดตามคืนโดยเสนอขอใช้ราคาที่ซื้อจากผู้ซื้อจำต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของที่แท้จริง คำว่า "ราคา" ย่อมหมายถึงมูลค่าของการแลกเปลี่ยนหรือใช้แทนกันได้นั้นเอง บทบัญญัติมาตรา 1332 ใช้คำว่า "ชดใช้ราคาที่ซื้อ" ซึ่งหมายถึงราคาที่ผู้ซื้อได้ซื้อทรัพย์สินนั้นมา

¹ วิชาญ เกรืองาม, เรื่องเคิม, หน้า 223.

ซึ่งมีใช้ราคาที่แท้จริงของทรัพย์สินนั้น¹ เพราะทรัพย์สินอาจจะมามีราคาสูง แต่ซื้อมาในราคาต่ำ หรืออาจเป็นกรณีที่มีผู้ซื้อทรัพย์สินมาในราคาที่สูงกว่า ราคาที่แท้จริงก็ได้ ผู้เขียนเห็นว่า การที่ให้ผู้ซื้อได้รับชดใช้ราคาเพียงเท่าที่ ซื้อมาน่าจะไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่อง "ตลาดอันเปิดเผย" ซึ่งเป็นข้อยกเว้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ให้กรรมสิทธิ์โอนกับได้แก่ ผู้ซื้อ เป็นเมฆหมบญัตติให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อไม่ให้เสียไปหรือให้เสียหาย ไม่มากจนเกินไปนัก เนื่องจากการซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาด ทองตลาด หรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น การซื้อขายดังกล่าวเป็นการกระทำ โดยเปิดเผยแก่สาธารณะชนจนทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าผู้ขายเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้มีอำนาจขาย กฎหมายจึงเลือกให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อยิ่งกว่าอำนาจ กรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่แท้จริง ให้กรรมสิทธิ์ตกได้แก่ผู้ซื้อ แต่หลักเรื่อง "ตลาดอันเปิดเผย" นี้ก็ไม่ได้จำกัดหรือพรากกรรมสิทธิ์ของเจ้าของเดิมเสีย ที่เกี่ยวเจ้าของเดิมอาจใช้สิทธิติดตามเรียกทรัพย์สินคืนได้แต่คงชดใช้ราคาเป็น การจำกัดอำนาจกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้ออีกชั้นหนึ่ง เมื่อซื้อทรัพย์สินแล้วผู้ซื้ออาจต้อง ชำระค่านั่ง และค่าบริการรักษาซ่อมแซมทรัพย์สินซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายตามปกติธรรมดา ของทรัพย์สินชนิดนั้น ๆ และตลอดเวลาที่เจ้าของที่แท้จริงยังไม่ใช้สิทธิไถ่คืน ซึ่ง อาจเป็นระยะเวลาานาน ตลอดเวลานั้นถือว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกอยู่แก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อในฐานะเจ้าของอาจทำการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือจำกัดจ่ายค่าบริการ รักษาตามปกติแห่งทรัพย์สิน การที่บทบัญญัติมาตรา 1332 ใช้เจ้าของเดิมชดใช้ ราคาเพียงราคาที่มีผู้ซื้อได้ซื้อทรัพย์สินนั้นมาอาจเกิดผลเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สิน

¹ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, เรื่องเดิม, หน้า 246.

เพราะผู้ซื้อทรัพย์สินจะไม่ทำกรรมบำรุงรักษาซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น ทำให้ทรัพย์สินเสื่อมสภาพไป ทำให้เจ้าของไม่ได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินเท่าที่ควร เพราะกฎหมายไปจำกัดสิทธิทำให้ผู้ซื้อไม่ชวนชวายนบำรุงรักษาทรัพย์สิน ฉะนั้นหากได้มีการแก้ไขให้เจ้าของที่แท้จริงชดเชยราคาซึ่งผู้ซื้อได้ชำระไปเพื่อทรัพย์สินนั้น ก็จะเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อถึงค่าใช้จ่ายในการขนส่งทรัพย์สิน ค่าบำรุงรักษาตามปกติแห่งทรัพย์สินนั้น และค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สินที่ผู้ซื้อได้ชำระไป

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ในบทนี้เมื่อผู้ซื้อได้ทำสัญญาซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดจากหรือจากห้องตลาดหรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น ถ้าผู้ซื้อได้ทำสัญญาซื้อขายโดยสุจริต กล่าวคือ ไม่รู้หรือไม่ควรจะรู้ว่าผู้ขายไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือไม่อำนาจขาย ผู้ซื้อก็ได้สิทธิตาม มาตรา 1332 ไม่จำต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของที่แท้จริง เว้นแต่จะได้รับการชดเชยราคาที่ยื่นมา การซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในพฤติการณ์พิเศษ ตามมาตรา 1332 นี้ ไม่คำนึงว่าผู้ขายจะได้รับทรัพย์สินที่ขายนั้นมาอย่างไร กล่าวคือ แม้ผู้ขายจะได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง หรือรับของโจร หากผู้ซื้อได้ซื้อโดยสุจริตตามเงื่อนไขของบทบัญญัติมาตรา 1332 ผู้ซื้อก็ได้สิทธิในทรัพย์สินนั้นในส่วนต่อไปผู้เขียนจะได้เปรียบเทียบบทบัญญัติมาตรา 1332 กับหลักมาตรา 1303 ซึ่งเป็นหลักการได้ทรัพย์สินจากผู้ไม่มีสิทธิโอน เพื่อให้ทราบข้อแตกต่างของบทบัญญัติมาตราทั้งสอง

ส่วนที่ 7 เปรียบเทียบบทบัญญัติมาตรา 1332 กับมาตรา 1303

การรับโอนทรัพย์สินโดยการครอบครองไว้ก่อนผู้อื่น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1303 บัญญัติว่า "ถ้าบุคคลหลายคนเรียกเอาสิ่งหาริมทรัพย์เดียวกัน โดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ต่างกันไซ้ ท่านว่าทรัพย์สินตกอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด บุคคลนั้นมีสิทธิยิ่งกว่าบุคคลอื่น ๆ แต่ต้องได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมีค่าตอบแทนและได้การครอบครองโดยสุจริต"

ท่านมิให้ใช้มาตรานี้บังคับถึงสิ่งหาริมทรัพย์ ซึ่งระบุไว้ในมาตราก่อนและในเรื่องทรัพย์สินหาย กับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิด"

กรณีตามมาตรา 1303 นี้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องกรรมสิทธิ์ในสิ่งหาริมทรัพย์ ซึ่งถือหลักว่าบุคคลใดได้ครอบครองสิ่งหาริมทรัพย์ไว้ก่อนแล้วย่อมมีสิทธิดีกว่าบุคคลที่ยังไม่ได้ครอบครองสิ่งหาริมทรัพย์แม้ว่าบุคคลที่ยังไม่ครอบครองนั้นจะได้สิทธิในสิ่งหาริมทรัพย์ไว้ก่อนผู้ครอบครองก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากหลักกฎหมายที่ว่าสิ่งหาริมทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์สินที่เปลี่ยนมือได้ง่าย ฉะนั้น กฎหมายจึงสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ใดครอบครองถือว่าผู้นั้นมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น

จากบทบัญญัติมาตรา 1303 นี้มีข้อที่น่าสังเกตดังต่อไปนี้

(1) ตามมาตรา 1303 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าบุคคลหลายคนเรียกเอาสิ่งหาริมทรัพย์เดียวกัน โดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ต่างกัน..." จึงมีข้อน่าพิจารณาว่าบทบัญญัติมาตรา 1303 นี้จะใช้เฉพาะกรณีที่บุคคลหลายคนเรียกเอากรรมสิทธิ์

ในทรัพย์สินเท่านั้นหรือเป็นกรณีที่เรียกร้องตามสิทธิอย่างอื่นได้อีกด้วย ซึ่งเมื่อได้พิจารณาตามตัวบทภาษาอังกฤษซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า "Where several persons claim to have acquired the same movable property under different titles,..." ซึ่งคำว่า "titles" ตามที่ตัวบทภาษาอังกฤษใช้นี้มีความหมายถึง "สิทธิ" ฉะนั้นจึงแปลได้ว่าตามบทบัญญัติมาตรา 1303 นี้ มีใจจำกัคว่า จะต้องใช้แก่เฉพาะในกรณีที่บุคคลหลายคนเรียกร้องเอากรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แต่หมายถึงการที่จะใช้สิทธิเรียกร้องในสิทธิอย่างอื่น ๆ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายและกรรมสิทธิ์ก็เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งนั่นเอง ฉะนั้นบทบัญญัติมาตรา 1303 จึงนำไปใช้กับกรณีจำนำ หรือมูรมสิทธิ์อื่น ๆ ตามมาตรา 281 ได้ด้วย

(2) บุคคลที่จะได้สิทธิตามมาตรา 1303 นั้น นอกจากจะต้องเป็นผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ไว้แล้ว นิติกรรมที่เป็นเหตุให้ได้สังหาริมทรัพย์นั้นมาครอบครองจะต้องเสียค่าตอบแทน และได้การครอบครองมาโดยสุจริตด้วย

ค่าตอบแทน ค่าตอบแทนนี้อาจจะเป็นจำนวนเงิน หรือทรัพย์สิน หรือแรงงานก็ได้ ซึ่งการให้ค่าตอบแทนนี้อาจจะเป็นเครื่องวัดที่จะชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้รับโอนได้รับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริตหรือไม่ โดยพิจารณาว่า ค่าตอบแทนนั้นสมกับราคาของที่แท้จริงแห่งทรัพย์สินนั้นหรือไม่ ถ้าไม่เหมาะสมก็อาจเป็นเครื่องวัดได้ อย่างหนึ่งว่า ผู้กรณ้อาจไม่สุจริต แต่ถาค่าตอบแทนนั้นเหมาะสมกับราคาทรัพย์สิน ก็อาจแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้กรณ้อาจกระทำการโดยสุจริต ถึงแม้คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1687/2506 วินิจฉัยไว้ว่า "จำเลยซื้อรถยนต์จากเจ้าของได้ชำระราคาและมอบรถแล้ว ต่อมา เจ้าของรถนำทะเบียนรถไปโอนขายให้โจทก์ ทั้งนี้ถือว่าจำเลยมีสิทธิดีกว่าโจทก์ เพราะได้ครอบครองทรัพย์สินโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนตามมาตรา 1303"

ความสุจริต สุจริต หมายถึงว่า ผู้รับโอนสังหาริมทรัพย์ได้รับโอนมา โดยไม่รู้หรือไม่มีเหตุที่ควรรู้ว่าผู้โอนได้โอนทรัพย์สินให้ตนนั้นมีเหตุบกพร่องอันอาจ จะทำให้บุคคลอื่นใช้สิทธิเรียกคืนได้ ซึ่งถ้าผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์นั้นได้รับมอบ การครอบครองมาโดยสุจริตบุคคลนั้นก็ใช้สิทธิตาม มาตรา 1303 นี้ แต่ในทางกลับ กัน ถ้าผู้ได้รับมอบการครอบครองนั้นไม่รู้หรือควรจะรู้งถึงเหตุบกพร่องนั้นก็ถือว่า ผู้ครอบครองไม่สุจริตก็ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรานี้

(3) การเรียกร้องเอาสังหาริมทรัพย์เดียวกันโดยอาศัยสิทธิต่างกันตาม มาตรา 1303 นี้ มีปัญหาว่าสิทธิที่อาศัยเป็นหลักในการเรียกร้องเอาสังหาริมทรัพย์เดียวกัน นั้นจะต้อง เป็นสิทธิที่ได้มาจากบุคคลคนเดียวกันหรือไม่ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 844/2511 วินิจฉัยว่า "เมื่อชื่อทรัพย์สินเดียวกันจากผู้ขายต่างคนกัน โดยผู้ขาย คนหนึ่งไม่มีอำนาจจะขายให้ได้ ย่อมจะนำบทบัญญัติมาตรา 1303 มาใช้บังคับมิได้" ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ แสดงให้เห็นว่าสิทธิที่ได้มานั้นจะต้องได้มาจากผู้มี อำนาจโอนสิทธิในทรัพย์สินนั้นก็ต้อง เป็นบุคคลเดียวกันด้วย แต่ก็มีคดีศาสตรฎีก ฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า กรณีที่บุคคลหลายคนเรียกร้องเอาสังหาริมทรัพย์เดียวกันโดย อาศัยสิทธิต่างกันนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องได้รับโอนมาจากผู้มีอำนาจโอนสิทธิในทรัพย์สิน นั้นและไม่จำเป็นที่จะต้องได้รับโอนมาจากบุคคลคนเดียวกัน¹ ในกรณีนี้ผู้เขียนมี ความเห็นว่า บุคคลผู้โอนสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้ครอบครองนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็น ผู้มีอำนาจโอนสิทธิในทรัพย์สินนั้นและไม่จำเป็นต้องเป็นการได้รับโอนมาจากบุคคลคนเดียว

จิตติ ตั้งศรัทธย์, "ได้ทรัพย์สินจากผู้ไม่มีสิทธิโอน" บทบัญญัติ
เล่มที่ 27 ตอนที่ 4 พ.ศ. 2513 หน้า 855 - 856.

กันสาเหตุเพราะจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นนั้นที่ว่าสังหาริมทรัพย์นั้นกฎหมาย
ถือหลักขามบุคคลิกเป็นผู้ครอบครองถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
นั้นซึ่งเป็นหลักข้อหนึ่งในข้อยกเว้นเรื่องผู้รับโอนไม่มีสิทธิ์ดีกว่าผู้โอน และทั้ง
ยังจะเห็นได้จากในบทบัญญัติมาตรา 1303 นี้เองในวรรค 2 ที่ว่าไม่ให้ใช้
บทบัญญัติในวรรคหนึ่งไว้บังคับกับในเรื่องทรัพย์สินหายหรือทรัพย์สินที่ได้มาจาก
การกระทำผิด ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า ถ้าบทบัญญัติมาตรา 1303 นี้ใช้เฉพาะกรณี
ที่ได้รับโอนสังหาริมทรัพย์มาจากผู้ที่มีอำนาจโอนและต้องเป็นการได้รับโอน
มาจากบุคคลคนเดียวกันแล้วก็ไม่มีความจำเป็นอย่างไรที่จะมาบัญญัติวรรคสอง
เป็นการห้ามไว้ในกรณีที่ เป็นทรัพย์สินหายหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด
อีกเพราะบทบัญญัติตาม วรรคหนึ่ง ย่อมคลุมถึงอยู่แล้วซึ่งจะเป็นการให้บทบัญญัติ
ในวรรคสองนี้ไม่มีที่ใช้ได้เลย

(4) ข้อยกเว้นที่ไม่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 1303 ไปใช้บังคับ

กล่าวคือ ในบทบัญญัติมาตรา 1303 วรรค 2 บัญญัติไว้ว่า "ท่านมิให้ใช้
มาตรานี้บังคับถึงสังหาริมทรัพย์ซึ่งระบุไว้ในมาตราก่อนและในเรื่องทรัพย์สินหาย
กับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิด" ซึ่งจะแยกพิจารณาดังต่อไปนี้

กรณีสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ต้องจดทะเบียนการโอนกรรมสิทธิ์ ตามมาตรา
1302 ซึ่งได้แก่ เรือกำปั่น หรือที่มีระวางตั้งแคทกั้นขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์
ที่มีระวางตั้งแคทกั้นขึ้นไป หรือแพและสัตว์พาหนะกัวย ทั้งนี้ก็เพราะว่าสังหาริมทรัพย์
ประเภทเหล่านี้มีหลักฐานทางทะเบียนปรากฏอยู่จึงเป็นการง่ายที่จะตรวจดูว่าผู้เป็น
เจ้าของผู้มีสิทธิ์ในทรัพย์สินประเภทเหล่านี้

กรณีทรัพย์สินหาย ทรัพย์สินหาย หมายความว่า ทรัพย์สินนั้นได้ขาดไปจาก
 เจ้าของทรัพย์สินในลักษณะที่เจ้าของทรัพย์สินขาดการครอบครองไปโดยไม่สมัครใจ
 แต่ทั้งนี้ไม่อยู่ในลักษณะที่เจ้าของกำลังอยู่ในระหว่างที่สามารถติดตามเอาคืนได้
 ซึ่งถ้ามีผู้เอาทรัพย์สินไปในขณะนั้นก็จะกลายเป็นการลักทรัพย์ ซึ่งจะเข้าในเรื่อง
 การได้ทรัพย์สินมาจากการกระทำผิดซึ่งจะ โฉกกล่าวต่อไป

กรณีทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิด เพราะผู้ที่ได้ทรัพย์สินมาโดยการ
 กระทำผิดไม่มีทางไล่สิทธิในทรัพย์สินนั้นโดยทางนิติกรรม ในที่นี้มีปัญหาที่จะต้องพิจารณา
 ความหมายของคำว่า "ได้มาโดยการกระทำผิด" ว่าจะมีความหมายเพียงใด ซึ่งใน
 ที่นี้พอจะให้ความหมายของคำว่า "ได้มาโดยการกระทำผิด" หมายความว่า
 ได้การครอบครองมาโดยการกระทำผิด ถ้าได้การครอบครองมาโดยไม่
 กระทำผิด (สุจริต) ผู้ที่ได้ครอบครองย่อมได้รับสิทธิตามมาตรา 1303 นี้
 ฉะนั้นมีปัญหาคือจะต้องพิจารณาว่าลักทรัพย์กับยักยอก มีความเหมือนกันหรือต่างกัน
 ในความหมายตามมาตรา 1303 ซึ่งพิจารณาดังนี้

ลักทรัพย์ หมายถึง กรณีที่ผู้พวกรากเอาทรัพย์สินไปโดยฝ่าฝืนความยินยอม
 หรือความสมัครใจของเจ้าของทรัพย์สิน เมื่อผู้เอาทรัพย์สินไปนั้นได้โอนขายหรือโอนสิทธิ
 ให้กับบุคคลที่สาม บุคคลผู้นั้นก็ไม่มีสิทธิดีกว่าเจ้าของเดิม

ยักยอก เป็นเรื่องกรณีที่เจ้าของมอบหมายการครอบครองให้กับผู้ที่ยักยอก
 แล้วผู้นั้นจึงได้เบียดบังยักยอกทรัพย์สินเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนหรือบุคคลอื่น ซึ่งจะได้เห็นว่า
 เจ้าของก็มีส่วนในความผิดนั้นด้วยฐานไว้ใจมอบหมายทรัพย์สินไว้กับบุคคลที่ไม่ดีเอง

ซึ่งในปัญหาเรื่องสิทธิ์พิทักษ์กับยักยอกว่าจะนำบทบัญญัติมาตรา 1303 มาใช้บังคับได้เพียงใหนั้น นักนิติศาสตร์มีความเห็นแตกต่างกันออกเป็น 2 ฝ่ายคือ

ตามความเห็นแรก เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นการลักทรัพย์หรือยักยอกทรัพย์ ก็เป็นการไต่ทรัพย์มาโดยการกระทำผิด ดังนั้น จึงจะไปใช้กับมาตรา 1303 ที่ว่า ผู้ครอบครองมีสิทธิดีกว่าเจ้าของไม่ได้เช่นเดียวกัน เจ้าของทรัพย์จึงใช้สิทธิเจ้าของกรรมสิทธิ์ติดตาม เรียกเอาทรัพย์คืนนั้นคืนได้เสมอ

ส่วนความเห็นที่สอง เห็นว่า การไต่ทรัพย์คืนมาจากการลักทรัพย์กับยักยอก ต่างกันความผิดฐานยักยอกไม่ถือว่าเป็นการไต่มาโดยการกระทำผิด เพราะว่ายักยอกได้มอบหมายการครอบครองทรัพย์สินนั้นมา โดยชอบด้วยกฎหมายจึงอ้างบทบัญญัติมาตรา 1303 นี้คุ้มครองได้¹

ผู้เขียนมีความเห็นเช่นเดียวกับความเห็นของฝ่ายที่สอง เพราะคำว่า "ไต่มาโดยการกระทำผิด" หมายถึงได้การครอบครองมาโดยการกระทำผิด แต่ในความผิดฐานยักยอกนั้นผู้ยักยอกได้รับการครอบครองมาโดยชอบและจากหลักที่ว่า สิทธิในสิ่งสำหรับทรัพย์เคลื่อนที่ออกโดยการครอบครอง ฉะนั้น เมื่อการยักยอกถือว่า ตอนเข้าครอบครองนั้นเข้าครอบครองโดยชอบจึงน่าจะได้รับความคุ้มครองตามบทมาตรา 1303 และถ้าจะแปลความหมายของคำว่า "ไต่มาโดยการกระทำผิด" โดยเคร่งครัดแล้วก็จะทำให้บทบัญญัติมาตรา 1303 นี้ไม่มีที่ใช้เพราะถ้าผู้โอนการครอบครองไม่ใช่ผู้มีอำนาจโอนให้ไต่แล้วก็ย่อมเป็นการไต่มาโดยการกระทำผิดทุกกรณี

¹ จิตติ ตึงศรัทธย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 859.

จากหลักเกณฑ์มาตรา 1303 ข้างบนนี้ เปรียบเทียบกับมาตรา 1332
ได้ดังต่อไปนี้คือ

1. บทบัญญัติมาตรา 1303 ใช้ในกรณีที่บุคคลหลายคนเรียกเอา
สังหาริมทรัพย์เดียวกัน กล่าวคือ ใช้เฉพาะการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์
เนื่องจากสังหาริมทรัพย์นั้นขนเคลื่อนย้ายได้ง่าย กฎหมายจึงวางหลักไว้ว่า
สังหาริมทรัพย์ การครอบครองมีค่าเท่ากับกรรมสิทธิ์ โดยกฎหมายสันนิษฐานไว้ว่า
ผู้ยึดถือนั้นยึดถือเพื่อตน เมื่อการครอบครองของผู้รับโอนคนหลัง เป็นไปโดยชอบแล้ว
การที่ผู้รับโอนคนแรกมิได้นำพาที่จะให้การส่งมอบเป็นไปโดยครบถ้วน ไม่แสดงอาการ
ทรงทรัพย์สินของตนโดยเปิดเผยแก่ประการใดเลย เช่นนี้ เป็นการเดินเลอ ทำให้
บุคคลภายนอกผู้ไม่รู้อาจริงเสียหาย กฎหมายจึงปกป้องผู้รับโอนคนแรก เข้าหลัก
ที่ว่า "สุจริตช่วยกันผู้ใดเดินเลอ ผู้นั้นเสียเปรียบ" ¹

ส่วนบทบัญญัติมาตรา 1332 บัญญัติว่า "ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริต"
ซึ่งหมายถึงการซื้อทรัพย์สินทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์

2. บทบัญญัติมาตรา 1303 ใช้บังคับในกรณีที่บุคคลหลายคนเรียก
เอาสังหาริมทรัพย์เดียวกันโดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ต่างกัน ทรัพย์สินตกอยู่ในความ
ครอบครองของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีสิทธิยิ่งกว่าบุคคลอื่น กฎหมายไม่ระบุดังนิติกรรม
การได้ทรัพย์สินนั้นมาเพียงแต่บัญญัติว่าต้องได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมีค่าตอบแทนและได้การ
ครอบครองโดยสุจริต ฉะนั้นไม่ว่าผู้ครอบครองจะได้อสังหาริมทรัพย์นั้นมาโดยการซื้อขาย
แลกเปลี่ยน หรือรับจำนำ ก็ตาม ผู้ครอบครองก็ได้รับสิทธิตามบทบัญญัติ มาตรา 1303 นี้

¹ ประมวล สุวรรณศร, เรื่องเดิม, หน้า 156.

ส่วนบทบัญญัติมาตรา 1332 ใช้บังคับกับการซื้อขายทรัพย์สินโดยสุจริต ในพฤติการณ์พิเศษเท่านั้น ไม่รวมถึงการได้ทรัพย์สินมาโดยนิติกรรมอย่างอื่น เพราะเพียงแต่ได้รับโอนมาโดยสุจริตเสียค่าตอบแทนเท่านั้น หากเป็นทางได้สิทธิโดยบริบูรณ์เสมอไปไม่ ทามหลักทั่วไปเว้นแต่จะเป็นการซื้อขายในพฤติการณ์พิเศษตามบทบัญญัติ มาตรา 1332

3. คำว่า "บุคคลหลายคนเรียกเอาสังหาริมทรัพย์เกี่ยวกับโดยอาศัย หลักกรรมสิทธิ์ต่างกัน" ตามมาตรา 1303 นั้น หมายถึงกรณีที่เจ้าของใช้สิทธิ เรียกคืนทรัพย์สินของตน และรวมถึงกรณีระหว่างผู้รับโอนทางใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินคืน

บทบัญญัติ มาตรา 1332 เป็นบทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริต ในพฤติการณ์พิเศษ ที่ไม่จำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของที่แท้จริง เว้นแต่เจ้าของ ที่แท้จริงจะเสนอชดเชยราคาที่ซื้อ

4. บุคคลที่จะได้รับสิทธิตามมาตรา 1303 จะต้องเป็นผู้ที่เฝ้าครอบครองสังหาริมทรัพย์นั้นไว้ในความครอบครองและต้องเฝ้าการครอบครองโดยสุจริตไว้ก่อนบุคคลอื่น ส่วนตามบทบัญญัติมาตรา 1332 เมื่อการซื้อขายเสร็จสมบูรณ์แล้ว สิทธิของผู้ซื้อไม่เสียไป ถึงแม้จะยังไม่ได้มีการส่งมอบการครอบครองก็ตาม

5. บทบัญญัติมาตรา 1303 ไม่ใช้บังคับกับทรัพย์สินหาย หรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด เพราะเป็นกรณีที่สังหาริมทรัพย์หลุดไปจากเจ้าของ โดยที่เจ้าของมิได้ตั้งใจ ส่วนกรณีตามมาตรา 1332 คำนึงความสุจริตของผู้ซื้อที่ทำการซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในพฤติการณ์พิเศษที่กำหนดไว้ในมาตรา 1332

สิทธิของผู้ซื้อก็ไม่เสียไป ส่วนผู้ชายจะได้ทรัพย์สินมาเพราะเหตุใดไม่ว่าจะถึง
 ฉะนั้น แม้จะเป็นทรัพย์สินหายหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์
 ยักยอก ก็ตาม เมื่อผู้ซื้อทำการโดยสุจริตเสียค่าตอบแทนและเข้าพฤติการณ์พิเศษ
 ตามมาตรา 1332 สิทธิของผู้ซื้อก็ไม่เสียไป

กรณีมีปัญหาว่า บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตตามมาตรา 1332 กับบุคคล
 ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินตามมาตรา 1303 ถ้าบุคคลทั้งสองต่างกล่าวอ้างกรรมสิทธิ์
 เหนือทรัพย์สินนั้นใครจะมีสิทธิดีกว่ากัน เช่น ก. ซื้อรถยนต์จากร้านขายรถยนต์
 ในท้องตลาดรถยนต์ ซึ่งได้สิทธิตามมาตรา 1332 แล้ว แต่ผู้ชายยังไม่ได้นำรถ
 ครอบครองรถยนต์ให้แก่ ก. ระหว่างนั้นถ้าผู้ชายนำรถยนต์ไปขายให้กับ ข.
 ซึ่งการซื้อขายครั้งหลังนี้ไม่ได้ทำสัญญาซื้อขายกันในท้องตลาด แต่ผู้ชายได้ส่งมอบ
 รถให้อยู่ในความครอบครองของ ข. แล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ผู้ชายไม่มีสิทธิที่จะ
 ขายมีปัญหว่า ก. กับ ข. ใครจะมีสิทธิดีกว่ากัน ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อ ข. ได้การ
 ครอบครองรถยนต์พิพาทแล้ว ตามมาตรา 1303 ข. ก็มีสิทธิดีกว่า ก. ¹

¹ จิตติ ตั้งศรัทษ์, เรื่องเดิม, หน้า 840.